

Rechtskrondig Weekblad

REDACTIE : Italiëlei, 99, Antwerpen

Abonnement : 100 fr. per jaar

Vereeniging zonder winstgevend doel

BEHEER : Lange Leemstraat, 99, Antwerpen

Postchecknummer : 3185.22

INHOUD :

OPENINGSVERGADERING VAN HET VLAAMSCH
PLEITGENOOTSCHAP DER BALIE VAN BRUSSEL.
REDE VAN MR. J. CUSTERS.
REDE VAN MR. SOUDAN.
RECHTSPRAAK.
Hof van Beroep te Brussel. — 9e Kamer. — 28 Sep-
tember 1932.

Burgerlijke Rechtbank van Dendermonde. — 19 Novem-
ber 1932.

UIT DE PERS.
BESTUURLIJK RECHT.
RECHTERLIJK LEVEN.

Openingsvergadering van het Vl. Pleitgenootschap der Balie van Brussel op 10 December l.l.

Rede van Prof. Mr. VAN OVERBEKE,
Voorzitter van het Vl. Pleitgenootschap

10 December 1932!

Zal deze dag — voor Land, Volk en
Recht — den tijd laten benaderen, dien
de dichter heeft bezongen: « Dan mag de
beiaard spelen! »

Historische dag — heden, voor het
Vlaamsch Pleitgenootschap van de Balie
van Brussel dat, zonder voorgaande in zijn
geschiedenis, zijn werkzaamheden inhul-
digt in de plechtigste zaal van het hoogste
Gerechtshof.

Ik herlees enkele regels uit wat ik
schreef in het nummer 10-11-1929 van
« Journal des Tribunaux » onder den titel:
« Les trois déceptions de l'avocat fla-
mand »:

C'est une cérémonie bien pauvre la rentrée de
la Conférence flamande du Barreau de Bruxelles,
dans le décor sévère d'une salle d'audience ordi-
naire, où quelques « rares » sont venus écouter
l'orateur (enfin trouvé!) et qui effectivement
sacrifie son temps et gaspille ses facultés, tan-
dis que ses auditeurs évoquent le spectacle gran-
diose de l'événement mondain de la rentrée de la
Conférence consœur, dans la salle solennelle de
la Cour suprême, haute, écarlate et illuminée où
les illustrations du Barreau, de la Magistrature,
de la Politique, de la Société et de la Femme
sont venues sourire à un talent fier sorti d'une
élection agitée et patronner une activité con-
stante dans son travail formateur et influente
par sa Tribune!

Nu zetelt onze plechtige vergadering in
den zelfden met goud-bestraalden granaat
luister, met de vertegenwoordiging van
Overheden en Maatschappij krachten.

Ongetwijfeld zal ons genootschap niet
de overweldigende uitstralingskracht van
onze zusterconferentie evenaren; vurig-
blijgemoed ziet het echter de toekomstige
tijden in.

Dat danken wij den Heer Eersten Voor-
zitter van het Verbodingshof.

Ik vrees niet, Hooggeachte Heer Eerste
Voorzitter, gevaar te loopen Uw vertrou-
wen te verbeuren wanneer ik aan deze be-
langstellende vergadering de woorden mede-
deel die mijn verzoek tot Uw gastvrij-
heid beaanden: « Met het grootste genoe-
gen!... Dat is uw recht » er bijvoegend in
dien minzamen eenvoud die oprechtheid
bergt: « Ik heb mij vroeger reeds afge-
vraagd waarom het Vlaamsch Pleitgenoot-
schap hier ook niet zijn openingszitting
hield ».

Om Uw met hartelijkheid omstraalde
ontvangst betuig ik U onze diepe erkente-
lijkheid.

Laten wij ons echter niet aan ondank-
baarheid bezondigen: in het lange verleden
sluiten de schakels van vele jaren aaneen
toen onze openingsfeestelijkheid in de
rechter-strengte zaal van de 1ste Kamer
van het Beroepshof geschiedde: daar voel-
den wij ons nochtans zoo innig te huis, en
het is niet zonder eenige zielsaandoening
dat wij aan die omstandigheden terugden-
ken.

Mijnheer de Eerste Voorzitter van het
Hof van Beroep: laat ons toe te mogen ver-
trouwen — nadat wij U ervan hebben
verzekerd dat onze dankbaarheid blijvend
is — dat wij ook in de toekomstige tijden
ons bij U zullen mogen aanmelden voor de
huisvesting van onze werkzaamheden.

Aan den Heer Afgevaardigde van den
Heer Minister van Justitie,

Aan den Heer Stafhouder van de Orde
van de Advocaten,

Aan de Heeren Magistraten,

Aan U Mevrouwen en Mijne Heeren,

Aan U afgevaardigden van de Confé-
rence du Jeune Barreau, onze zuster con-
ferentie, van den Bond der Vlaamsche
Rechtsgeleerden, van het Verbond der
Belgische Advocaten, en alle hier verte-
genwoordigde zusterconferentiën.

Aan U mijn geachte en genegen con-
frères van de Brusselsche Balie,
onze hartelijke dankbetuiging voor den
blijk van belangstelling aan onze werk-
zaamheden gegeven.

En aan U, mijn waarde Mr Custers,
wiens rechtshistorische studie weldra blijk
zal geven van Uwe talentvolle werkzaam-
heid, onze gansch bijzondere erkentelijk-
heid voor Uw medewerking.

Onze feestelijke stemming is niet ijdele
hoogmoed: zij is het gevolg van de be-
wustheid van de beginselsterke beteeke-
nis van dezen dag: de erkenning van onze
zending: de verwachtingen van onze zen-
ding, waarvan de Maatschappij in hare
ordering iets eischt, en waarop de behoor-
lijke Rechtsbedeeling meer dan ooit aan-
spraak maakt.

Midden het hijgen van de volkeren in
de smachtende wereldgebeurtenissen —
eenig in de Geschiedenis — ondergaat
onze volksgemeenschap een proces van
vervormingen onder de onweerstaanbare
werking van natuurkrachten.

Het is niet aan Politiek doen — wan-
neer wij het oog op ons Vlaamsch Pleit-
genootschap gericht, akte nemen van de
nabije hervormingen van Taalstatuut in
het Gerecht.

Nadat eenmaal de Natie door haar drie-
ledige Wetgevende Macht, morgen haar
wil zal hebben uitgevaardigd om aanslui-
ting te treffen tusschen Instellingen en
Toestanden, dan — jucunda male, vera
autem — zullen wij staan voor den « Nood
in de kennis van de Vlaamsche Rechts-
taal ».

Het gaat er immers niet enkel om in
zwierigen stijl een zuiver feiten-voorstel-
lend pleidooi uit te spreken zooals dat
reeds voor verscheiden rechtbanken ge-
schied, maar het gaat er wel om met het
gebruik van de juiste en geijkte uitdruk-
kingen en vakwoorden de punt nauwkeuri-
ge juridische begrippen weer te geven,
stellingen op te bouwen, in conclusie te
stellen, vlot in het pleidooi te ontwikke-
len, of in gerechtsuitspraken neer te
schrijven. Wel worden ook soms burger-
lijke zaken in het Vlaamsch behandeld:
maar voor deze laatste is de gebruikte taal

slechts de vinding van privaat initiatief,
en deze terminologie in haar mogelijke
verscheidenheid lijdt gebrek aan taalvaste
vakkundige eenheid.

De Vlaamsche Rechtstaal bestaat noch-
tans.

Ieder taal bezit haar eigen woordenschat
overeenkomend met de rechtsbegrippen.

Hoe zou dan de onze, voornaam en stijf
in administratief gebruik, schilderachtig
sprekend in volkspreuken met de klanken-
weelde van haar gewestsspraken, levend in
de krioelende straten, op de rustig-logge
hofsteden, in kantoor, op toneel, in let-
terkunde, in wetenschap, als ieder levend
wezen ondergaande de algemeene wet van
de vervormingen, verwerpend verouderde
zegswijzen, en verjongend in nieuwighe-
den, hoe zou zij mank gaan aan een aan-
passend uitdrucksvermogen met de
Rechtswetenschap.

Immers onze rechtstaal is niet zuiver
deze van Nederland.

Het is ook niet meer de taal van Lede-
ganck, en zeker niet deze van De Dam-
houdere noch Wielant.

Het is een eigen schat die ligt in het
genie van de Taal, voor een voornaam ge-
deelte uitgedolven, voor een ander voor-
naam gedeelte echter nog onuitgedolven.

In haar makingsgeschiedenis schieten
twee jaartallen uit: 18-4-1898 toen onder
Minister van Justitie Mr Victor Begeren
de gelijkheidswet werd gestemd.

18-9-1923 toen dank zij Staatsmans-
voorzicht en gezag van Staatsminister
Louis Franck, minister van Koloniën, de
Bond van de Vlaamsche Rechtsgeleerden
door een beslissing van den kabinetsraad
de aanstelling van een commissie bekwam
« belast in de Vlaamsche taal te vertalen
de beschikkingen van Grondwet, wetboe-
ken, gebruikelijke wetten en besluiten,
waarvan geen officiële vertaling bestaat »
en wier aldus verkregen teksten verplich-
tend zijn voor het onderwijs in de staats-
inrichtingen, alsook voor het opstellen van
alle openbare acten die van de wettig ge-
stelde machten uitgaan.

Het is ons allen bekend dat voor de
van de Rechtswetenschap van uitschijnend
belang zijn: de Wetboeken van Strafrecht
en van Strafvordering; van den eenen
kant; het Burgerlijk Wetboek en het Wet-
boek van Burgerlijke Rechtsvordering van
den anderen kant.

De officiële vertalingen van de Wet-
boeken van Strafrecht en Strafvordering
verschenen in 1926 en 1930. De straf-
rechtstaal bestaat aldus.

Rede van Mr. J. CUSTERS

Heeft de befaamde Rechtsgeleerde DE DAMHOUDERE plagiaat gepleegd
tegenover den befaamden Rechtsgeleerde WIELANT ?

Voorzitter,
Heeren Magistraten,
Geachte Confraters,
Dames, Heeren,

Het is mij een zeer groot voorrecht in
dit midden te mogen spreken over het on-
derwerp « Heeft Joost De Damhoudere
het werk van Philips Wielant gepla-
gieerd? »

Ik heb daartoe een dubbele reden. In de
eerste plaats hoop ik daardoor te kunnen
bijdragen tot het nadere bekendmaken van
één der meest beruchte en belangrijkste
kontroversen der Rechtsgeschiedenis in

Van het Burgerlijk Wetboek verschenen
22 September 1932 de 2 eerste boeken;
doch het zal minstens nog anderhalf jaar
duren vooraleer het B. W. in zijn geheel
zal zijn afgewerkt en minstens even lang
vooraleer de vertaling van het Wetboek
voor de Burgerlijke Rechtsvordering zal
verschijnen. Meer dan 3 jaar zullen de
Rechtbeoefenaars aldus nog de officiële
terminologie ontberen. Hoelang zal daer-
enboven niet moeten gewacht worden voor-
aleer met de Vlaamsche Rechtstaal even
vlot zal worden omgegaan als met de
Fransche.

In deze tusschenperiode zal hoeven ge-
zorgd te worden voor de nauwgezetheid
en de behoorlijkheid van onze vakuitdruk-
kingen: want meer dan eenig andere taal-
vertakking heeft de Rechtstaal haar ei-
genliefde: niet alleen met door taalgebre-
ken te worden beoedeld, maar vooral
daaraan gevoelig dat de naaldpuntfijnheid
van haar begrippen niet door onzuiverhe-
den wordt verminkt.

Hierin zullen de Vlaamsche Pleitgenoot-
schappen hoeven op te treden want zooals
onze adelbrief: het 1ste verslag van den
1sten secretaris van het 1ste Vlaamsch
pleitgenootschap luidt, is onze rol zooals
Mr Alb. Frédéricq in 1873 te Gent schreef:
« De Rechtswetenschap en de rechterlijke
welsprekendheid te beoefenen bij middel
van de Nederlandsche Taal ».

Na 60 jaar komt deze zending tot haar
volle verantwoordelijkheid: een reuzen-
werk.

Dat is voor ons de dag van morgen.

Zou onze vurig-blijke blik in de toeko-
mende tijden verduisteren?

Zou onze feestelijke stemming door
angstgevoelens worden verdreven?

Sterken wij ons in vertrouwen: vertrou-
wen in de billijke en genegen bezorgdheid
van de overheden van de Orde, vertrouwen
in de medewerking van Magistratuur en
Balie, vertrouwen in de ervaring en offer-
vaardigheid van de oudere-jonge onder
ons, vertrouwen vooral in de begeestering
van de jongste onder de jongeren, die wen-
schen te werken voor de heerschappij van
de wet waarvan den wijsgeer heeft ge-
zegd: zij is de bescherming van de zwak-
ken.

Spelende de Beiaard uit onze aloude torens,
Zoo zullen wij, plichtvervullend:

staan in den dienst van de Rechtvaardigde

[Wet,

staan in den dienst van de voldane Volks-

[gemeenschap,

staan in den dienst van het in vrede ge-

[dijende Land.

voudig niet mogelijk omdat er geen echte Vlaamse Rechtsgeleerden konden bestaan.

Zoo is het U ongetwijfeld opgevallen dat de jongste borstbeelden die de bewonderende oogen van den Jurist ter stichting werden voorgezet, in de middenhalle van dit Paleis allen namen dragen die voor Vlaamse ooren een vreemde klank hebben; het aandeel der Vlaamse wetenschappelijke wereld in de rechtsevolutie van de laatste honderd jaren schijnt volkomen minderwaardig te zijn, — of zelfs niet eens te bestaan.

Toch was dat vroeger anders. In de schemerachtige verlaten gaanderij van het Hof van Cassatie vindt U daarvan het sprekend bewijs.

Nevens Wielant's naam, lees ik er de namen van:

Mudaens Gabriel, Antwerpen, 1500-1560.

Damhouder, Joost, Brugge, 1507-1581.

Pecquius, Leuven, 1562-1625.

Christyn, Brussel, 1719-1784.

Van Espen, Leuven, 1646-1728, enz. enz. allen Vlaamse Rechtsgeleerden van betekenis, waarvan sommigen zelfs met een groote vermaardheid en een Europeesche faam.

Deze voorstelling schijnt mij dan heel eenvoudig te bevestigen het historisch verschijnsel dat men over geheel het gebied der Vlaamse kultuur van verleden tegenover heden terugvindt: de dorre onvruchtbare eeuw van een tot kultuurloosheid gedwongen volk, tegenover de bloeiende zonnetijd van het Vlaanderen der vroege en late middeleeuwen.

Laat ik vooraf beginnen met een soort historische oriëntering van het onderwerp en in breede trekken de gebeurtenissen schetsen welke de lotsbestemming en de kultuurgeschiedenis van Vlaanderen in die dagen bepaalden.

Als aanknooppingspunt nemen wij het jaar 1477 — het beruchte jaar van Karel de Stoute's nederlaag te Nancy, in het Bourgondisch tijdvak onzer geschiedenis of beter gezegd onder de overheersching der Bourgondische Hertogen.

I. — Kenschetsend voor die periode is juist, het breede uitslaan van een algemeene Nederlandsche Kultuur eerst over Vlaanderen en Brabant dan langs Holland en Zeeland over gansch de Nederlanden. Ik herinner U even aan de opkomst en den bloei der Rederijkerskamers, onder Franschen invloed ontstaan, met oorspronkelijk een godsdienstige roeping. Uit die dagen zijn ons overgebleven een paar mysterieuspelel waaronder ik vooral de Eerste en Zevende Bliscap van Maria wensch aan te stippen en die oorspronkelijk te Brussel ter eere van Onze Lieve Vrouwe van den Zavel werden vertoond.

II. — Een ander algemeen Nederlandsch Kultuurverschijnsel uit dien tijd is de opkomst der moderne devotie met beoefenaars als Maerlant, Boendale e. a., die met scherpe pen hun aanklachten tegen tekortkomingen en misbruiken, zoowel in kerkelijke als in maatschappelijke aangelegenheden, neerschreven.

Dit verschijnsel schoot zijn wortels in de Nederlandsche mystiek van de 14e eeuw waarvan Jan Van Ruusbroec zeker de meest schitterende vertegenwoordiger is.

De stichting van de Leuvense Universiteit in 1427 droeg zeer veel bij « tot de intellectuele verheffing van het Nederlandsche volk dat nog zoo kort geleden zoo afhankelijk van de Fransche beschaving was geweest » (1).

Verder dient er vermeld het ontstaan van de eerste Nederlandsche school die een wereldvermaardheid heeft verworven en waarvan ik enkel de Gebroeders van Eyck als de eerste glansrijke vertegenwoordigers wil vernoemen. Tegelijkertijd beleven we de geweldige bloei van de Vlaamse Gothiek, op Fransch stijlplan, maar met de overweldigende rijkdom van een eigen breede kultuur bestraald, in gebouwen als het Brugsche Belfort, de raadhuisen van Brussel, Leuven en Gent, het stadhuis van Middelburg, enz.

In het laatste kwartaal der 15e eeuw vooral, gaf de uitvinding der boekdrukkunst een krachtige stoot tot het volledig openbloeien van de Nederlandsche wetenschap die vooral in de groote steden en in de kloosters op ijverige wijze werd beoefend.

Het zal niemand verwonderlijk voorkomen, wanneer ik zeg dat de evolutie van het recht gelijken tred hield met de verbeelding en verdieping van het Kultuurleven in het algemeen.

In een artikel van Hoogleraar Pirenne over: « Le rôle constitutionnel des états généraux des Pays-Bas en 1477 et 1488 », wordt ons de toestand onzer gewesten voorgesteld, als zijnde in voortdurende actie tot nauwere samenwerking en dit, als een soort machtsoppositie, als een nationale groepsreactie, tegen de etatistische neigingen en tegen de sterk centraliserende praktijken van de Bourgondische overheersching. De Staten Generaal waren het concrete werktuig van dit volksgevoelen en twee keer, in 1477 en in 1488, kwamen de afgevaardigden van de Nederlanden, zijnde de Staten van Vlaanderen, Holland, Brabant en Zeeland, bij elkaar om in een gezamenlijke actie en bij gemeenzame verstandhouding de vrijheid, het lot en de belangen van het Nederlandsche volk te verdedigen tegen de al te schraapzuchtige Bourgondische overheerschers. In 1488 wordt zelfs op zeer belistende toon de autonomie der verschillende staten voorgestaan, juist op het oogenblik dat te Brugge Maximiliaan (den vreemdeling, zooals men hem noemt in geschriften van dien tijd) werd gevangen gehouden.

Prof. Pirenne noemt deze tendens: « donner au particularisme territorial la garantie de la généralité ». Hierin ligt een waarheid en een verduistering. Van particularisme spreken is zeer zeker onjuist, gezien het vooropgesteld gemeenschappelijk overleg, dat aan dezen eisch in de vergadering der Staten Generaal van 1488 voorafging. Anderzijds geeft Prof. Pirenne toe dat deze bestrevingen duidelijk een politieke richting aanwijzen, die zich ten doel stelde: « de garantir la généralité », nl. de veralgemeening van alle mogelijke plaatselijke en provinciale maatregelen, met één woord: een Nederlandsch politisch centralisatie-regiem tegenover dit der Bourgondiers. De Leidsche Hoogleraar Prof. Blok P. J. in zijn geschiedenis van het Nederlandsche Volk heeft dan ook terecht over deze periode volgende veelzeggende Karakterisering neergeschreven: « De betekenis van deze groote statenvergadering voor de wording van den Nederlandschen Staat, wordt gewoonlijk veel te laag geschat. »

Sedert Philips de Schoone, die een geboren Nederlander was, ging de aaneengroeiing onzer gewesten in een steeds nauweren gecentraliseerden vorm, haren gang. En de schelste weerspiegeling van dit intense politisch Nederlandsch eenheidsstreven is vooral waar te nemen in de ontwikkeling van het Nederlandsche Rechtsleven van dien tijd.

De plotselinge opbloei van de Nederlandsche rechtswetenschap is zeer eenvoudig verklaarbaar. De Bourgondische Centralisatie op politisch gebied bracht met zich mee centralisatie der gerechtelijke instellingen. Het beste bewijs daarvan is wel, dat er nevens de plaatselijke « Raad van Vlaanderen » en « Hof van Holland », ontstond: een « groote Raad » te Mechelen, een centralistische instelling in 1474 ingericht en naar aanleiding van de excessen van Karel de Stoute in 1477 reeds afgeschaft door het volk, maar in 1504 heringericht onder Philips de Schoone.

Zeer kenschetsend is wel, dat juist deze Bourgondische instelling, met louter etatistische strekking een bron werd van zeer intens Nederlandsch wetenschappelijk leven en een belangrijke factor van rechtsëemaking over het gansche Nederlandsche rechtsgebied. Inderdaad, deze raad is van ontzaglijken invloed geweest op de rechtsvorming en de rechtsontwikkeling in de Staten van Nederland. Rond dien grooten Raad ontstond er als een satellietenwacht van Rechtsgeleerden, beoefenaars van Romeinsch Recht, zoowel als schrijvers over nationaal Nederlandsch Recht, uit welken glansrijken tijd tot ons gekomen zijn namen als Philips Wielant, Nicolaas Evertsz, een Zeeuwsch rechtsgeleerde; Clais Van Grijpkerke, voorzitter van het Hof van Holland, Nicolaas Heems van Brussel, hoogleraar te Leuven; Lambert Van Briarde, Joost de Damhoudere; Joachim Hoppers, eveneens Hoogleraar in het Pandectenrecht te Leuven en Jacob Reyvaert, de Papinianus der Nederlanden zooals hij door zijn bewonderaars genoemd wordt. (2)

De invloed dezer Juristen-school is uiterst verstrekkend geweest op de vorming en de ontwikkeling van het « Recht » in de Vereenigde Nederlanden. Niemand minder dan Prof. Fruin in zijn zeer interessante bijdrage over « Het Recht en de Rechtsbedeeling onder de Republiek der Vereenigde Nederlanden », (1867) is de stelling toegedaan, dat een unitaire rechtsbedeeling voor de Nederlanden niet lang zou uitgebleven zijn, had de staatkundige geschiedenis van Nederland uit die dagen een normaal verloop gehad.

Hierbij is het wel kenschetsend dat Philips Wielant reeds zoóver de gebeurte-

nissen vooruitliep, dat hij klaar stond met een ontwerp van rechtsunificatie voor het Graafschap Vlaanderen, dat tot ons gekomen is, door de uitgave van Mr. D. Berten, nl. zijn « Vorme ende concept tot het maken eener Generaele Costume van 't landt ende graefschap van Vlaenderen Flamingant. »

Zooals Prof. Fruin het terecht opmerkt: « Van rechtseenheid in iedere provincie tot aan unitaire rechtsbedeeling voor gansch Nederland ligt een betrekkelijk kleine afstand: het is de eerste schrede op den weg der hervorming. »

Stellig hadden we niet de komst van Napoleon behoeven af te wachten om eenheid in ons recht en in onze rechtsbedeeling te bereiken.

Onze eigen rijke rechtsliteratuur uit die dagen, die mede staat aan de spits van de rechtsvorming over gansch Europa, bood de heerlijkste vooruitzichten voor de ontwikkeling van een zelfstandig eigen Nederlandsch juridisch systeem. Weer echter kwam de politieke mislukking van Willem de Zwijger's Unificatieplan, het grootsche werk der Rechtsbedeeling hopeeloos verstoren.

Het glanspunt van deze periode van culturele en nationale opbloei valt samen met de regeering van Philips de Schoone.

Juist in dien tijd is ook Philips Wielant tot de volle ontplooiing van zijn persoonlijkheid gekomen en vinden wij hem weer bij alle groote gebeurtenissen die dezen tijd hebben beroerd. Wij zullen in korte trekken dit rijkgepulde leven even overlopen:

Philips Wielant werd vermoedelijk te Gent geboren in 1439 of 1440 uit een oud aanzienlijk Vlaamsch geslacht. Zijn vader was secretaris van Philips de Goede in 1444.

Hij bezocht de universiteit van Leuven onder leiding van den bekenden jurist Nicolaas Heems en promoveerde er tot Dr. juris in 1464. De kronijkschrijver Paquot verklaart dat hij in een oud register van de Universiteit de vermelding van deze promotie heeft teruggevonden.

In 1473 huwde hij met Johanna van Halewyn, dochter van den voorzitter van het Hof van Holland.

In 1488 was Wielant voorzitter van den Raad van Vlaanderen, en wanneer de Groote Raad van Mechelen, die na den dood van Karel de Stoute was afgeschaft, op bevel van Philips de Schoone in 1504 werd heropgericht, zien wij, dat Philips Wielant onmiddellijk als raadshoofd: « Conseiller laïque » werd opgenomen. Bij ontstentenis van den President Peeters werd zelfs Philips Wielant ad interim met deze taak belast.

Gedurende al dien tijd zien wij hem een bedrijvig aandeel nemen in de onderhandelingen die langs alle zijden over politieke en economische aangelegenheden gevoerd werden. Geen delegatie haast zonder den naam Wielant erbij. In elke politieke moeilijkheid speelt onze sympathieke Gentsche Geleerde een allereersten rol.

Men kan de ontzaglijke invloed van Wielant's persoonlijkheid enkel dan volledig begrijpen, wanneer men daarbij bedenkt dat de stad Gent in de XVe en XVIe eeuw aan het hoofd stond van Vlaanderen's steden, en dat het steeds weer de « koppige » Gentenaars waren die het vaandel van verzet omhoog staken wanneer men genoeg had in Vlaanderen van het Bourgondisch centralisatie-systeem of van het Fransche imperialisme. Want juist tegen die twee stroomingen gaat steeds weer de strijd van onze machtige gemeenten uit het Graafschap Vlaanderen.

Wielant was Gentenaar en begreep zeer zeker het standpunt dat de leiders der Gentsche opstandbeweging innamen tegenover Bourgondiers en Franschen. En wanneer bijv. in 1477, bij de afschaffing van den Grooten Raad van Mechelen, de twee vertegenwoordigers van het Bourgondisch etatistisch regiem Hugenot en Humbercourt door de Gentsche volkswoede onthoofd werden, (misschien — zooals Kerwyn de Lettenhove beweert — omdat ze in hen, handlangers meenden te zien van Lodewijk den XIden, den Franschen koning, maar zeker omdat het volk het brutaal despotisch centraliseeren van deze 2 Bourgondiers uit den Mechelschen Grooten Raad beu was), dan bemerken we echter dat Philips Wielant, die toch ook in den Mechelschen Raad gezeteld had, onverlet werd gelaten, « étant né flamand, par conséquent moins détesté que ses confrères Bourguignons », zooals Van der Vynckt het uitlegt; m.a.w., omdat Wielant geen aanleiding gaf tot dergelijk verhaal vanwege het volk, omdat zijn centralisatiepogingen in den Grooten Mechelschen

Raad vrij bleven van dat ón-nationale, ón-Vlaamsche karakter dat het despotisme der Bourgondiers juist heelemaal leidde en dreef.

Om een enigszins juister beeld te geven van de zeer groote werkdadigheid van Wielant op velerlei gebied en van den invloed die hij op zijn tijd heeft uitgeoefend, neem ik hier een passus over uit een artikel van Lameere, verschenen in « La Belgique Judiciaire » van 1900 en waarin overzichtelijk en kronologisch de diverse bemoeiingen van Wielant, én als rechtsgeleerde én als diplomaat worden aangegeven, buiten ook wel enkele bijzonderheden uit zijn leven, die Lameere gewoonlijk uit stads- of rijksbegrotingen van dien tijd geput heeft.

Van 19 tot 24 Maart 1473 wordt Wielant op bevel van den Prokureur Generaal van Hertog Karel van Bourgondië belast met een enkwest in een zaak waarin de Hertog aanlegger is tegen Philips Van Nieuwenhove en zijn verdedigers.

Van 12 December 1474 tot 5 Januari 1475 stelt hij weer een enkwest in tegen de vrije vischhandelaars van Brugge.

Den 12den Mei 1475 leent Wielant aan Karel de Stoute een som van 200 pond, die hij slechts in 1479 terugbekomst.

Op 30 November 1480 scheept hij zich in te Gent voor een omreis naar Zeeland, Bergen op Zoom, Mechelen en Brussel, in gezelschap van Hieronymus Vanden Dorpe, raadshoofd en rekwestmeester van het Huis van Maximiliaan, met het doel drie processen in te leiden, de twee eerste tegen de bewoners der stad Antwerpen en het derde tegen de Engelschen omtrent een geschil over het tol- en markt-geld « ton lieu de Ysaeroit et le Geleyde par la Houte ».

In 1501 wordt Wielant benoemd tot raadshoofd en rekwestmeester van Philips de Schoone.

In 1502 wordt hij met een enkwest belast te Rijsel te zamen met Pieter van Walem en Regnier de Clerhaghen.

In 1502 ook, wordt hij belast met een enkwest in Holland ter gelegenheid van een proces ingespannen door den Procureur Generaal van Philips de Schoone, tegen de inwoners van Haarlem. Zoo bezoekt hij achtereenvolgens Berneuyck, Wick, Alkmaar, Den Haag en Leiden.

In 1504 reist Wielant naar Sluis en naar Brugge om er een geding aanhangig te maken over de rioleting en de privilegien der stad Sluis.

In 1505, den 6den Augustus, krijgt Wielant opdracht om vanuit Mechelen naar Leiden te vertrekken met het doel er een onderzoek in te stellen omtrent misbruiken die in Zeeland bestonden onder de dekens, de provisors en andere Kerkelijke dienaars van den Provost van Utrecht.

In September 1505 wordt Wielant door den Spaanschen Koning belast, te zamen met Seigneur de Ville, den Provost van Utrecht en Meester Jan Caulier, met een opdracht bij den Franschen Koning, om te bespreken « certaines grandes matières et affaires secretes dont n'est besoin icy faire déclaration ». (Het ging nl. over een Vlaamsche aangelegenheid).

Op 30 Juli 1506 reist Wielant op 's Prinsen bevel naar Gent om er een geding in te leiden.

In October 1507 wordt hij geroepen door Margaretha van Savoye om een geding op te lossen dat betrekking had op de stad Gent en hare omgeving.

Op 20 Juni 1510 ontvangt Wielant bij beslissing van Maximiliaan en Karel van Luxemburg, buiten zijn gewone bezoldiging een jaarlijksche rente van 100 pond « pour considération des bons notables et agréables services, qu'il a, dès longtemps, fait à feuz leurs nobles prédécesseurs, que Dieu absoille comme à eulx, et ne cessait lors faire chacun jour, audit état de conseiller et maistre de requêtes ».

In 1511 wordt Wielant voor het eerst vermeld als « Heer van Everbeke » en wordt hij belast met een zending naar Den Haag om er te onderhandelen over de betaling van 1200 Voetknechten, die de Raad had aangeworven ter gelegenheid van een geschil met Karel Van Gelder.

In 1511 wordt zijn tusschenkomst gevraagd te Gent,

in 1512 te Antwerpen, ter gelegenheid van een Proces.

In 1514 verblijft Wielant gedurende een vrij lang termijn in Den Haag om er de uitvoering van een vonnis in beroep te bezorgen. Hetzelfde jaar wordt

hij bij Margaretha van Savoye geroepen.

Op 21 Juni 1515 verlaat Wielant de stad Gent in gezelschap van den Provoost van Kassel en van Jan Rosseel en bezoekt hij Brugge, Kortrijk, Nieuwpoort, Duinkerken en andere steden, en houdt hij besprekingen met Engelsche afvaardigingen.

In 1516 wordt hij naar Brussel geroepen om een onderzoek in te stellen over het slechte beheer der Markt- en Tolgelden in Holland, Zeeland en Friesland.

Op 23 Juni 1517 moeten Wielant en Jan Stuckert naar Brugge op bezoek bij den Spaanschen Koning, met volgende zending:

« Excuser mesdiz Seigneurs du grant » conseil, de ce que l'on disoit par eulx » avoir été despesché ung mandement » d'appel, avec les clauses à la requeste » des héritiers de feu Guillaume Grom- » poliet, appellant de l'exécution sur » eulx encomenchée, à la poursuite du » receveur de Kermerlaut, inthimé et » monstrent que ledit mandement avoit » esté despèchié en hault, en non par » eulx;

» Ensuite pour « parler au roy des let- » tres closes qu'il escripvoit journelle- » ment à mesdiz Seigneurs dudit grant » conseil diversement, pour empeschier » du retarder justice et sur ces avoir » son bon plaisir et de ce que on feroit » pour l'advenir », — enfin pour « au » nom du collège d'icellui grant conseil » à Malines prendre congé audit sei- » gneur roy et lui recommander sa sou- » veraine justice ».

In 1508 zien wij hem te Douai, te Rijsel en te Dendermonde en in 1509 bezoekt hij de Regentes te Brussel.

Sanderus in zijn beroemd werk: « De Gandavensibus eruditionis famaculis » verhaalt dat Wielant al zijn ambten « summa cum gloria » vervulde tot op het oogenblik van zijn overlijden in 1520. Hij werd bijgezet in de St-Jacobskerk te Gent. Foppens in zijn Bibliotheca Belgica vermeldt dit overlijden en tevens het grafscrift, dat destijds in de St-Jacobskerk te Gent werd aangebracht en luidde als volgt: « Sepulture van Philips Wielant, Heere van Landeghem raedt ende meester van requeste ordinaire van de zeer hooghe ende moghende princen ende hertoghen Kaerle, hertoginne Marie, Coninck Maximiliaen ende aerts-hertoghen Philips, die stierf int jaer m. d. XIX (1519), den 11 maerte,

Ende van

Joncvrouwe Joanna van Halewyn, Mer Jansdochter, zijne ghesellenede, dewelcke starf den XX van April m. d. X (1510).

Bidt voor de Zielen.

Overigens is deze grafsteen niet meer terug te vinden, maar wel bestaat er een oud drieliuk dat zich bevindt in de St-Salvatorskerk te Brugge en waarop Philips Wielant en diens echtgenoot voorkomen, getuige het geslachtswapen der Wielants en dat der Halewyns, dat boven deze schildering op het doek is aangebracht.

Deze gewone opsomming geeft al onmiddellijk een denkbeeld van den ontzagwekkenden rol die Wielant in het publieke leven van zijn tijd gespeeld heeft.

Onder de menigvuldige ambtsopdrachten die Wielant te vervullen kreeg verdienen er vooral twee een bijzondere vermelding.

In het jaar 1502 nl. werd Wielant belast met een belangrijke zending voor de stad Haarlem. Deze opdracht is aanleiding geworden tot het samenstellen van zijn « Instructie voor de stad Haarlem », een soort locale codex waarin:

« zulke ordonnancien ende statuten, zoe » wael up 't stuck vander justicie ende » gerechte als van den incommene, pol- » licie ende regimente vanderselver ste- » de, mit datter ancleeft, als zij tot vor- » deringe ende welvaart van diere bevin- » den, zouden noodzaickelijc ende oir- » borlyck te wesen ».

Deze verhandeling voor de stad Haarlem is naar alle waarschijnlijkheid het uitgangspunt geworden voor zijn latere rechtsgeleerde verhandelingen nl. zijn beide hoofdwerken over procesrecht in crimineele en civile zaken.

De invloed van deze « Instructie voor Haarlem » was verstrekkend en andere Nederlandsche steden namen veel over uit deze compilatie van keuren en statuten.

Een tweede zending van groote betekenis is deze waarin we hem als staatsman zien optreden tot bescherming van Nederlandsche rechtsbelangen tegenover de bewaamste Engelsche staatslieden en geleerden van zijn tijd.

In het jaar 1515 grepen te Brugge deze

belangrijke bijeenkomsten plaats waarop Wielant in aanraking kwam met den bekenden Thomas More, vriend van Erasmus, en met de afgezanten van Henry VIII, Dr. Cuthbert Tunstall en Dr. R. Sampson, de vertrouwelingen van den Engelschen Kardinaal en staatsman Wolsey. Aanleiding tot deze congressen waren moeilijkheden over een handelsverdrag tusschen Holland en Engeland, in de geschiedenis bekend onder den naam van « Malus Intercursus ».

Het was dit congres dat Thomas More ertoe aanzette om zijn gedachten neer te schrijven in het wereldberoemde boek van zijn hand « Utopia ». In het eerste hoofdstuk van dit werk spreekt Thomas More over de Nederlandsche afgevaardigden met de vleien de betiteling van « egregii viri omnes ».

Zeker is het dat Wielant en More elkaar op dit congres ontmoet hebben, en ook dat het Brugsch Congres invloed heeft uitgeoefend op More; of het omgekeerde ook waar is, zou dienen onderzocht te worden.

Buiten deze twee betekenissenvolle opdrachten speelde Wielant én door zijn lidmaatschap van den Raad van Vlaanderen en Mechelschen Raad, én door zijn ijverige en wijze tusschenkomst in honderd verschillende kwesties van staatkundigen of rechterlijken aard, een rol van ontzaglijk groote betekenis in de ontwikkeling van Nederland's Nationale Leven.

In het nu volgende gedeelte van dit be- toog zal ik meer speciaal handelen over het lot dat door de geschiedenis aan Wielant's werk beschoren werd en hoe hem uiteindelijk in de laatste jaren werd recht gedaan door de wetenschappelijke vast- stellingen van De Damhoudere's plagiaat.

Het eerste gedeelte van de beruchte controverse betreft de persoonlijkheid van Philips Wielant in het aan hem toegeschreven werk over de Practijcke Civile. Pas was dit werk opnieuw ontdekt, of men ging zich vermijden in de meest uiteenlopende gissingen. Er werd op een weten- schappelijke manier gefantaseerd.

De beroemde schrijver van het « Sup- plément aux Trophées du Brabant », Nicolaas Butkens vond erop, dat er een zoon van onzen Philips Wielant moest geweest zijn, die ook Philips heette en dat hij de maker was van de Practijcke Civile. Deze zoon zou in 1508 in den Grooten Raad van Mechelen zijn vader hebben opgevolgd en overleden zijn in 1521.

De onhoudbaarheid van deze stelling bleek weldra op afdoende wijze door het nagaan van geschriften uit dien tijd waar- in nergens sprake was van een zoon van Wielant die Philips heette. Zoo vond men o. m. een nota van Wielant zelf waarin hij het heeft over zijn vijfde kind, dat op 25 April 1488 te Gent geboren was, en dat dan zoogezegd de beruchte zoon Philips zou geweest zijn. « Mais assez tost après, » est xavoir le 25 de mai 89, il trespassa » et gist en nostre chapelle à Saint Jac- » ques. » Maar op Wielant's grafscrift komt de naam van een zoon Philips niet voor.

Ten andere, de bibliograaf Valerius Andreas wiens gegevens over het algemeen juist zijn, besluit de levensschets van Wielant in zijn Bibliotheca Belgica (1643) met de volgende woorden: Munus cum vita deposuit. » wat wel met zekerheid schijnt aan te duiden dat hier alleen kan bedoeld worden, Wielant, vader, die lid was van den Grooten Raad van Mechelen op het oogenblik zijner dood.

In zijn Practijcke vinden wij ten andere achter Wielant's naam de vermelding « Voortijds President in Vlaenderen ». En nu wil het toeval dat de fantaseerders enkel aan den zoon, het lidmaatschap van den Mechelschen Raad hebben toegekend, doch dat niemand er ooit aan gedacht heeft te beweren dat de zoon Wielant President van den Raad van Vlaanderen zou geweest zijn.

En ten slotte, een onweerlegbaar bewijs biedt het Rijksarchief van Gent in zijn register: Acten van zekere volontaire con- damnationen en wijsdommen executoren.

Daarin is vastgelegd een verdeelings- akte onder de vier kinderen van Wielant, — doch hierbij is geen spoor van een mo- gelijken zoon Philips waar te nemen.

Ten einde raad heeft men er een nieuwe historische spitsvondigheid op uitgevon- den:

Baron de St. Genois legde vele jaren geleden de hand op een handschrift dat den volgenden titel droeg: « Corte instruc- tie omme jonghe practisierenden, in materie civile, die men in Vlaenderen observeert, » en toegeschreven was in het Hs. zelf aan

« Meester Jan Wielant ». Hij steunde hier- op om het Vaderschap van deze Practijcke aan Wielant's vader toe te schrijven, die onmiddellijk door hem van klerk tot raads- heer bij den raad van Vlaenderen bevor- derd werd.

En zelfs besluit Vandermeersch in een nota daarbij: « dat Philips Wielant heel veel aan zijn vader te danken heeft gehad voor zijn later werk, want dat hij deze Practijcke als model heeft genomen en ze aangevuld heeft met eigen wetenschap of aanhalingen uit andere schrijvers.

Ferdinand Vander Haeghen in zijn Bi- bliotheca Belgica heeft deze dwaling op definitieve wijze rechtgezet. De naam Jan Wielant is klaarblijkelijk een vergissing van den kopist. Op tientallen plaatsen wordt er nl. over den Grooten Raad van Mechelen gesproken die slechts in 1503 werd ingesteld, terwijl de vader van onzen Wielant reeds in 1473 overleed. Ten andere uit volgende aanhaling uit de Practijcke zelf blijkt overduidelijk deze vergissing:

« Deze (de leden van den Grooten Raad) comen ende verghaeren nu tertijt bij Mevrouw de Douagieren van Savoye als regente ende gouvernante. »

Er is nl. sprake hierin van Margaretha van Oostenrijk geboren in 1480 en regentes van de Nederlanden van 1507 tot 1530. Wielant's vader was dus reeds zeven jaar overleden, vóór de geboorte van de regentes waarvan sprake in de Practijcke. En het handschrift van de St. Genois is dus niet anders dan de « Practijcke Civile » van Philips Wielant zelf.

Het tweede en veruit belangrijkste ge- deelte van de bekende controverse gaat over de oorspronkelijkheid van Wielant's beide hoofdwerken, zijn Practijcke Civile en zijn Practijcke Crimineele, en dit ten aanzien van een gelijkaardig paar werken, die onder den naam van den Brugschen Rechtsgeleerde Joost De Damhoudere het licht hebben gezien en een groote bekend- heid verwierven in den loop der zestiende en zeventiende eeuw.

Een paar woorden biografie ter nadere kennismaking: Joost De Damhoudere werd op 20 Januari 1507 te Brugge geboren, dus ongeveer 70 jaar later dan de Gentenaar Wielant.

Hij studeerde te Leuven, te Padua en te Orleans en promoveerde tot doctor ut- riusque juris. In 1536 werd hij raadspen- sionaris der stad Brugge en in 1551 raads- heer van Maria van Hongarije en later van Philips II. Hij stierf te Antwerpen in 1581.

Hij gaf o.m. twee werken in het licht, waarvan het eerste Practijcke Crimineele in 1551 en Practijcke Civile in 1566, dus ongeveer vijftig jaar na den dood van Wie- lant.

U zult reeds opgemerkt hebben dat zelfs het leven van De Damhoudere op een eenigszins verbazende wijze dat van Wie- lant in groote lijnen nabij komt.

Is dat misschien een aanleiding geweest om De Damhoudere te gaan verdenken den roem van zijn nagelaten werk niet eerlijk te hebben verdiend? Ik weet het natuurlijk niet.

Wat er echter van zij, het is een bekend feit dat Joost De Damhoudere, als rechts- geleerde en als auteur een Europeesche vermaardheid heeft verworven, dank zij vooral zijn beide « Practijcken ».

De invloed van zijn werk op de éénma- king van de rechtsvorming in de beide Nederlanden wordt steeds als overwegend gekenmerkt; o. m. ook zou de beruchte krimineele ordonnantie van Philips II door zijn werk geïnspireerd zijn. Ook in den vreemde, voornamelijk in Duitschland wordt De Damhoudere's naam in één adem genoemd met een Julius Clarus, een Fari- nacijs, een Carpzow en aarzelt men niet te zeggen dat het Preussische Landsrecht van 1620 haast een letterlijke overname is van verschillende kapitels uit De Dam- houdere's werk.

Verwondert het dan iemand dat zijn beeltenis sinds 1587 werd opgenomen onder de beroemdheden van de wereldge- schiedenis, o. m. in de Images van Phil- Galle (1587) en later bij Valerius An- dreas, Foppens en andere biografen?

Ook in de moderne tijd vond De Dam- houdere de vurigste bewonderaars. Proku- reur Generaal Nijpels schrijft over hem: « De tous les Jurisconsultes belges, Dam- houdere est celui dont le nom a été le plus célèbre. Ses ouvrages étaient répandus dans toute l'Europe civilisée... ».

En Prof. Haus zegt van hem dat hij voor het eerst buiten Italië een volledig systeem van procesrecht heeft opgebouwd. Nog anderen benoemen hem met den ron- kenden titel van « L'oracle des Tribunaux criminels ».

De werken van Joost De Damhoudere werden door de pas uitgevonden boekdruk-

kunst op groote schaal verspreid. Bij mijn weten bestaan er uitgaven in het Neder- landsch, Latijn, Fransch, Duitsch en Ita- liaansch. En van af het jaar 1551, datum waarop de eerste druk van zijn Practijcke Crimineele verscheen, tot het jaar 1660, zijn er niet min dan 25 uitgaven van zijn beide werken in druk verschenen.

Vergelijk dit even met het lot dat aan Wielant's beide Practijcken beschoren werd. Van de Practijcke Crimineele be- staat er geen enkele druk vóór 1872, ter- wijl de Practijcke Civile enkel in het Ne- derlandsch en in het Latijn het licht zag er slechts binnen de grenzen der Ne- derlanden als een aan De Damhoudere's standaardwerk, ondergeschikt traktaatje werd beschouwd. De laatste druk mij be- kend is van 1649.

En toch kan het op heden niet meer geloofend worden, dat De Damhoudere zijn faam op onrechtmatige wijze verwor- ven heeft en dat zij volledig toekomt aan den langvergeten Philips Wielant, wiens werken brutaalweg door De Damhoudere geplagieerd zijn.

Wielant's werk krijgt reeds een vermeld- ing in het zoo bekende « De Gandaven- sibus illustrissimis viribus » van Sanderus en het plagiaat door De Damhoudere werd reeds op formeele wijze aangegeven in 1643 door Valerius Andreas in zijn Biblio- theca Belgica, tenminste voor wat de Practijcke Civile aanging.

De bekende bibliograaf Foppens neemt in 1739 de door Andreas aangeslagen be- schuldiging ten laste van De Damhoudere over in volgend bewoordingen:

« Scripsit quoque Practicam civilem, » accommodate ad curias Flandriae, e qua » singula fere Praxeos suae capita des- » cripsit Jodocus Damhouderus, vel potius » interpretatus est et commentario illus- » travit. »

De Practijcke Crimineele werd door Foppens doodgezwegen, gezien ze niet in druk verschenen was en de handschriften zeldzaam en weinig bekend waren. Ook in Paquot's « Mémoires sur l'Histoire litté- raire des Pays Bas » staat dezelfde be- schuldiging aangeslagen.

Echter pas in den loop der vorige eeuw kwamen tongen en vooral pennen los en werden er menigvuldige artikelen over dit vraagpunt geschreven. En dit vooral, na de ontdekking door den Brugschen Uni- versiteits professor Dr August Orts van een handschrift der « Practijcke Crimi- neele », maar meer nog na de publicatie van dit handschrift in 1872, met als in- leiding een strenge kritiek op De Damhou- dere's plagiaat en als conclusie de volgen- de verpletterende zinsnede: « Le renom européen dont De Damhoudere jouit, n'est qu'un bien usurpé au Gantois Wielant, seul légitime propriétaire ».

Tegenovergestelde thesis werd dan on- middellijk vooruitgezet door den Leuven- schen Professor Thonissen in een artikel dat hij wijdde aan De Damhoudere in de Biographie Nationale de Belgique en werd bijgetreden door eminente persoonlijkhe- den als een Haus, een Nijpels, een De Ba- vai e.a.

Prof. Thonissen heeft ook wel, met een ietwat onrustig hart, de verbazende gelij- kenis moeten opmerken tusschen Wie- lant's werk en dat van De Damhoudere, maar door behendige spitsvondigheden tracht hij de eer van De Damhoudere nog te redden.

Ziehier de stelling die hij verdedigt in zijn monographie over De Damhoudere, die gepubliceerd werd in de Biographie Nationale (d. 5, bl. 66).

« We zijn geneigd te gelooven dat de Practijcke Crimineele door Dr Orts gepu- bliceerd en die hij toekent aan Philips Wielant, niets anders is dan een verkorte uitgave van Damhoudere's tractaat, door een Gentsch Advocaat samengesteld, en zoo behendig opgevat, dat hij, overal waar hij Brugge vernoemd vond in Damhou- dere's verhandeling, den naam van deze stad verving door Gent, de stad waar hij zijn beroep uitoefende ».

Voor deze stelling voert Thonissen vol- gende argumenten aan:

— Iedere keer dat De Damhoudere iets neerschrijft wat niet van hem zelf is, duidt hij met de allergrootste zorg den naam aan van den Rechtsgeleerde, die hij aanhaalt of de bron waaruit hij put; — zoo citeert hij niet minder dan 200 rechts- kundige werken.

De stelling door ons voorgedragen, zegt Thonissen verder, is zooveel te meer ge- grond daar de door Orts gepubliceerde tekst van 1552 is terwijl de eerste uitgave van de Practijcke van De Damhoudere reeds van uit 1551 is.

Orts kan de dagtekening (Finis 4 De- cember 1552) die in zijn handschrift voor- komt maar enkel uitleggen door een soort

spitsvondigheid, waarbij hij beweert dat het bedoelde jaartal dat van de kopij zou zijn, maar niet dat van het eigenlijke originele handschrift.

Ten andere, zegt Thonissen verder, het feit alleen dat deze beschuldiging door geen enkel tijdgenoot van De Damhoudere werd uitgebracht is op zich zelf al zeer betekenisvol.

Deze stelling werd onmiddellijk bijgetreden door Prof. Haus die verontwaardigd proza in het licht gaf over de vermetele wijze waarop de tegenstanders De Damhoudere van zijn voetstuk trachten neer te halen.

Op deze argumentatie antwoordt mijns inziens zeer terecht Mr. Vanderhaeghen in zijn *Bibliotheca Belgica* dat deze thesis onhoudbaar is.

Het eenige argument dat eenige waarde schijnt te hebben is dat, waarin Thonissen beweert dat de uitgave van Damhoudere's *Crimineele Practijcke* reeds in 1551 het licht gezien heeft, terwijl op het handschrift door Dr Orts gepubliceerd het jaartal 1552 voorkomt, en dat deze zich eenvoudigweg « uit den slag zou getrokken hebben » door te zeggen dat deze datering het werk was van den copist, en niet van den schrijver zelf.

Vanderhaeghen merkt daarbij aan dat, indien men aanneemt dat de gewaande Gentsche Rechtsgeleerde zich van een uitgave van 1551 van De Damhoudere's werk zou bediend hebben in 1552, dit dan een latijnsche uitgave moest geweest zijn, gezien De Damhoudere pas later zijn werk vertaalde en uitgaf in verkorten Nederlandschen vorm in het jaar 1555. Nu is echter de overeenkomst tusschen beide werken zó ontzettend opvallend dat er heel dikwijls slechts sprake kan zijn van een letterlijk overschrijven van sommige kapitels van een eigen Nederlandsche bron, die dan het Nederlandsche werk van Wielant moet geweest zijn.

Een ander bewijs echter, ditmaal een positief, trekt Vanderhaeghen uit den tekst zelf van Wielant's werk: nl. waar hij schrijft:

« Zoo ick eens hoorde zeggen van Jan » van Dadizelle soeverein bailliu van » Vlaenderen. »

Welnu deze Jan van Dadizelle werd te Antwerpen vermoord in het jaar 1481, dan wanneer de Damhoudere slechts in 1507 geboren werd.

Ook spreekt Wielant over: « De Coninck Lodewyk lest overleden » (het jaartal van dit overlijden is 1515 — Damhoudere was toen acht jaar oud).

Het is dus materieel onmogelijk dat wij hier te doen hebben met een verkorte uitgave van De Damhoudere's werk, waarin zeker geen gewag van die beide gebeurtenissen kon gemaakt worden.

Hierbij bleef het ditmaal niet; op het oogenblik dat Dr Orts zijn nieuw ontdekt handschrift publiceerde, dacht men dat men met een éenige bron te doen had. Echter in 1899 vond Mr. Nys, raadsheer bij het Brusselsche Hof van Beroep, een nieuw manuscript van Wielant's *Crimineele Practijcke* te Londen, ditmaal gesteld in de Fransche taal.

En hier werd nu het klaarblijkelijk bewijs gegeven dat de stellingen van Haus en Thonissen valschen waren.

Op het Londensche Handschrift staat nl. vermeld dat het werk sinds langen tijd reeds voorbereid, pas definitief klaar was in Mei 1619.

Ook een Handschrift van de Koninklijke Bibliotheek te Brussel, later ontdekt door denzelfden Raadsheer Nys, is gedagtekend met het jaartal 1529, als dus De Damhoudere, 22 jaren oud, Rechtsgeleerdheid studeerde aan de Leuvense Universiteit.

Merkwaardig is het wel dat de Londensche Archivaris Henry Ellis in 1819 dit Handschrift in zijn Catalogue of *Landsdowne* vermeldt en in een nota erbij voegt dat dit werk nooit in druk verschenen was, maar grotendeels werd ingelascht in de Praxis van De Damhoudere, zonder dat dit door dezen laatste werd aangegeven.

De grootste onjuistheid in de stelling van Thonissen is wel uit te zijn gegaan van de veronderstelling dat Wielant nooit een *Practijcke Crimineele* geschreven kon hebben, en dit, terwijl de bekende Gentsche Biograaf Sanderus het plagiaat reeds een eeuw tevoren signaleerde en last but not least Wielant zelf verzendt in zijn *Civiele Instructie* naar zijn Tractaat over crimineele rechtspleging, « daerof een » cleyn instructie gemaect is op heurzelve » ende daeromme en sal daer af hier niet » gesproken worden. »

Weliswaar heeft De Damhoudere de schamtelooheid ver genoeg gedreven om ook dezen passus in zijn werk op te nemen, voor eigen rekening. En zoo vinden

wij in de Antwerpsche uitgave van zijn *Pratique Civile* van 1572:

« Les procès criminels sont ceux esquels » est traicté d'un négoce ou cause crimi- » nelle, criminellement intentée, mais pour- » tant que d'iceux nous avons assez am- » plement traicté en traicté complet que » nous avons intitulé, La Practique des » Choses Criminelles, je n'en ay rien tou- » cher en cest endroict. »

Thonissen's betoog was natuurlijk vergezeld van de grootste lofuitingen aan het adres van De Damhoudere.

Prof. Haus durft schrijven « que nul ne méritait plus que lui d'être proposé comme modèle de justice aux juges de son temps. »

En op een andere plaats sprekend over De Damhoudere zegt dezelfde schrijver: « Il faisait revivre en lui toutes les vertus des anciens censeurs de Rome spécialement de Caton, auquel on l'a comparé à juste titre. »

Procureur Nijpels vergelijkt De Damhoudere's roem aan dien van een Julius Clarius, een Farinacius of andere groote Italiaansche rechtsgeleerden.

Wat echter eenigzins komisch aandoet is wel dat De Damhoudere het zelf zoo goed meent met zijn eigen « grootheid » en zijn *Practijcke Crimineele* opdraagt aan niemand minder dan Willem de Zwijger.

Trouwens in zijn voorrede op deze uitgave formuleert hij als volgt het doel van zijn werken: celui de prouver par mes œuvres que j'ai vécu en ce bas être.

Het antwoord van de overzijde liet niet op zich wachten en vernietigt als het ware onverbiddelijk den broozen roem die de tijden rond Damhoudere's figuur hadden gewezen.

Dubois' oordeel, na zijn rechtzetting van Thonissen's dwaling is o.m. verpletterend: « Niet alleen, aldus Dubois, heeft Damhoudere Wielant op de brutaalste en de geniepigste wijze geplunderd, maar zelfs: « il ne s'est écarté du texte de son dévanceur que pour défendre les préjugés de son temps et arrêter souvent tout élan d'humanité. »

Of wilt u een andere kritiek? Luistert dan even naar hetgeen Mr. Jansen schrijft: « Si l'on éloigne de De Damhoudere le fatras d'interminables citations et de longues digressions presque toutes d'une utilité au moins contestable, ce qui reste dans l'ouvrage, de netteté, d'ordre et de clarté, c'est à Wielant qu'il l'a emprunté, sans du reste, bien entendu, l'avoir jamais cité. »

Het raakste is wel Dubois wanneer hij schrijft: « Il est regrettable que Wielant n'ait pas consacré un chapitre de sa *Pratique Criminelle* au Plagiat: Damhoudere se le serait approprié comme les autres. Et on l'eût invoqué à l'Académie (Haus) ou dans la Biographie Nationale (Thonissen) comme preuve que le jurisconsulte Brégeois était incapable de commettre lui-même du plagiat. »

Op dit oogenblik is vrijwel iedereen het erover eens dat De Damhoudere geplagieerd heeft. En dit zoowel voor zijn *Practijcke Civile* als voor zijn *practijcke Crimineele*, in dit laatste geval misschien wel erger dan in het eerste.

De kontrovers heeft dus alleen nog een historisch belang. Echter, zooals Dr. Dubois het terecht doet opmerken: « De figuur van Wielant dient in eere hersteld en dit door een nauwkeurige kritiek op de werken van De Damhoudere. »

Ten slotte zou ik nog voor zoover dit kan in het enge kader van dit betoog, u een beeld willen geven van het door De Damhoudere gepleegde plagiaat. Het verschijnsel dat men in de literaire geschiedenis met den naam plagiaat bestempelt, is ten andere vrijwel algemeen in de zestiende eeuw; dit is dan wel een verzachtende omstandigheid, misschien ook wel de eenige, voor De Damhoudere's gedragingen.

Het is mij natuurlijk niet mogelijk om ook maar eenigszins aan grondige tekstkritiek te gaan doen. En dat ligt dan ook allerminst in mijn bedoeling. Maar ik zou u enkel willen wijzen op de door De Damhoudere aangewende procedees die telkens als de regels eener soort plagieergrammatica door hem worden toegepast.

Verder zou ik dan in de mate van het mogelijke enkele psychologische opmerkingen wagen die omtrent de persoonlijkheid van De Damhoudere tegenover die van Wielant uit de studie van het door hem gepleegde plagiaat, kunnen afgeleid worden.

De Damhoudere zegt zelf ergens in zijn voorrede tot de *Practijcke Civile* dat hij sinds 16 jaar niet meer aan burgerlijke rechtszaken gedaan heeft. Achteraf lijkt dit een vrij onbehendige bekentenis van zijn onkunde.

1) Dat legt ook wel eenigszins uit waarom het plagiaat zoo brutaal is: een klein voorbeeld ter illustratie.

WIELANT: Hs. K. B. Brussel: VAN PARRICIDIEN.

Parricidien zyn de ghene die dooden vader of moeder, grootheere of grootvrouwe broeder of zusters oom of moye man of wyf schoonvadere of schoonmoedere neve of nichte ende dese ende heure complices worden zeere vreemdelic gepunier naer rechte.

Want sy worden geslegen met roeden ende daer nae genaeyt in een coehuyt of andere vel met viere levende beesten te wetene een hont een cappoen een symme ende een serpentken dat geheelen es vipera ende alzoe geworpen inde zee of inde riviere.

Of zij worden geworpen den honden of anderen fellen onredelicken hongerighe dieren om van hemt verslynt te zyne ende dit al naer rechte. Maer naer costume de parricidien werden geslept ende onthooft ende huere lichamen gestelt op raden ende heure goet geconfisqueert; wilde nochtans de jage yet meer daer toe doen om de enormite vanden crime ten exemple van anderen hy sout moeghen doen.

DAMHOUDERE: *Practijcke*: uitgave Antwerpen 1561: VAN PARRICIDIE.

Parriciden zijn de ghene die dooden vader oft moeder grootvader oft grootmoeder suster oft broeder oom oft moye stiefvader oft stiefmoeder stiefsone oft stiefdochter neve oft nichte ende andere dyergelycke van den maechschappe ende gheallieerde by houwelycke. Ende dese mitgaders heurlieder complices worden seer vreeselicken naer Rechte ghepuneert want sy worden gheslagen mer roeden ende daarna genaeyt in een coehuyt oft ander leder oft vel met vier levende beesten te weten een hont een cappoen oft een haen een symme oft scominkele ende een serpentken geheine Vipera ende also geworpen inde zee oft inde riviere: oft sy worden ghewerpen den honden leeuwen beeren wolven oft anderen fellen hongerigen dieren oft beesten om van hunlieden gescheurt ende verslynt te syne. Maer naer costume de parriciden worden gheslept onthooft lichaem ghestelt op raden ende haerlieder goet gheconfisqueert. Wilde nochtans de Juge yet meer daer toe doen, hy soudet moghen doen om denormitey ende leelijcheyt vanden stuccke ende crime ten exempele van anderen hunlieden van ghelijcken te wachene.

2) Damhoudere volgt op slaafsche wijze de volgorde der Hoofdstukken bij Wielant aangegeven waarschijnlijk ook weer onder invloed van het feit dat hij de verwerkte stof heelemaal niet meer machtig was.

Cfr. Bladwijzer bij (Wielant, uitgave Orts. (Damhoudere).

3) De inhoud van de Hoofdstukken is over het algemeen letterlijk van Wielant overgenomen doch haast overal zijn er inlasschingen van diversen aard voorhanden, die klaarblijkelijk van de hand van De Damhoudere voortkomen en die als enig doel schijnen te hebben zichzelf voor de goedgegoovige gemeente te laten doorgaan als een groot geleerde.

Zoo is zijn tekst op een bonte manier versierd met verwijzingen naar het Romeinsche Recht.

Op heel veel plaatsen ook kiest hij zijn voorbeelden uit de Bijbelsche geschiedenis:

Zoo bewijst hij b.v. de noodzakelijkheid der proceduur door het feit dat de Schepper na Adams zonde hem niet, zonder meer, in het verderf stortte maar hem een regelmatige dagvaarding toezond in zijn « Adam ubi es ».

In het Hoofdstuk over de echtbreuk verspielt Damhoudere zijn tijd aan spitsvondige redeneringen over het vraagstuk of Abraham en Hagar ja dan neen echtbreuk gepleegd hadden. (Kap. 89, N° 42) enz.

4) Damhoudere vertoont een sterke tendens om den stijl te verzwaren door opsommingen of synonimen die gewoonlijk volkomen nutteloos zijn.

Als Wielant spreekt over de straf van den Vadermoordenaar die in een koehuid genaaid wordt in het weinig benijdenswaardige gezelschap van vier levende beesten, dan geeft hij daarvan een eenvoudige opsomming:

« te wetene een hont, een cappoen, een symme ende een serpentken ».

Bij Damhoudere heet het:

« een hont, een cappoen ofte hoen, een symme ofte scominkele ende een serpentken geheeten vipera ».

Of als Wielant den misdadiger overlevert aan « den honden of anderen fellen onredelicken hongerighen dieren », dan heet het bij Damhoudere:

« oft sij worden ghewerpen den honden, » leeuwen, beeren, wolven oft anderen fellen hongerighen dieren oft beesten... »

5) Een zelfde neiging om aan te dikken en op te schroeven ligt aan den grond van zijn haast onzinnige breedsprakigheid vooral wanneer hij over zaken handelt waarvoor de delicate fijnbeschaafde Wielant schuchter en schroomvallig zijn woorden wikt en weegt; zoo wijdt hij ellenlange beschouwingen aan tooverij, waarzeggerij, echtbreuk, overspel, enz.

6) Damhoudere zal niet nalaten, waar

hij kan, altijd naast den Nederlandschen term een volkomen nutteloze Fransche of Latijnsche vertaling bij te voegen. Ook houdt hij ontzaggelijk veel van teutologien en synoniemen, vaak gansch misplaatst. De voorbeelden daarvan liggen voor het grijpen, « jugeeren ofte oordeelen », « den delinquant ofte quaetdoener », « delicten ende misdaden », « beschreven ende genoteert », enz. enz.

7) Opmerkenswaardig is dat een gedeelte dier plagieerregels zonder twijfel ingegeven zijn door de zorg van De Damhoudere om zijn auteur toch maar niet te verdraden. Er schijnt ten andere geen enkele andere reden te bestaan om uit te leggen waarom Damhoudere voor het eerst in het Latijn schreef, dan wanneer Wielant's werk, dat hem tot model diende, slechts in het Nederlandsch en Fransch voorhanden was.

Vaak neemt hij hiervoor zijn toevlucht tot de onnoozelste middeltjes die bij hem tot een echt systeem volgroeien.

a) Zoo b.v. het regelmatig vervangen door substantieven door waar Wielant een werkwoord gebruikt en omgekeerd.

Denunciatio — Denunciëren.

Accusatio — Accuseren, enz.

b) Wanneer Wielant plaatselijk Gentsche toestanden of voorbeelden aanhaalt dan is Damhoudere's grootste zorg zich toch maar niet te verklappen: Hij laat deze passuszen weg of verandert ze liefst.

B.v. Te Gent werd bloedschande (inceste) gestraft met het afsnijden van den neus. — Damhoudere spreekt wel over bloedschande in het lang en in het breed, maar wacht zich wel de Gentsche Strafmethode aan te halen.

c) Wanneer Wielant zegt dat iets « onlanx » gebeurd is, dan heet het bij Damhoudere: « sinds ettelijke jaren ».

d) Wielant heeft iets vernomen uit den mond van Vlaanderen's bailliu, Jan Van Dadizele.

Damhoudere heeft het hooren vertellen bij monde van « verschillende personen ». In andere uitgaven strooit hij zijn goedgeloovige lezer maar liefst wat zand in de cogen en vervangt hij den naam van den Gentschen Magistraat eenvoudigweg door die van een klassiek auteur. Zoo hoort Damhoudere o.m. iets vertellen bij monde van « Socrates ».

8) Het ergelijke in vele gevallen is dat men van de meeste van zijn inlasschingen kan zeggen dat ze op zijn minst genomen onsamenvangend, heel vaak echter volkomen misplaatst en zinloos zijn.

Vaak ook vergist hij zich gewoonweg en verknoot hij Wielant's gedachte doordat hij foutief kopieert.

Zoo b.v. vertaalt hij « bij monde ende bij eede » door « de bouche et par raison ». Natuurlijk las hij « rede » in plaats van « eede ».

Op een andere plaats heeft het Wielant over bekentenis van schuld: « un fait énorme est un fait qui advient peu à connaissance si ce n'est par confession ».

Damhoudere copieert: « qu'en confession », en vertaalt in zijn Nederlandsche uitgave door: « dan in biechte ».

Zoo vergist hij zich nog wanneer hij schrijft dat de Raedt van Vlaenderen in het Fransch vonniste — terwijl hij klaarblijkelijk den Grooten Raad van Mechelen bedoelt en het zoo trouwens door Wielant wordt aangegeven.

9) Uit hetgeen niet aan Wielant toebehoort maar met zekerheid dus aan De Damhoudere kan toegeschreven worden treedt dezes persoonlijkheid naar voren als een verwaand, enggeestig en bekrompen philister die wel over boekenwijsheid beschikt en die ze dan ook met kwistige hand in het rond strooit te pas en ten onpas, maar die in geen deele de ware wijsheid heeft opgedaan door een diep menschelijk meeleven met de ziel van zijn volk, die juist op zoo'n heerlijke wijze in het leven en de werken van Phil. Wielant belichaamd wordt.

Zoo vertoont zich De Damhoudere als wreed en onhumanistisch — vastgeklonken aan de vooroordeelen van zijn tijd en zijn omgeving en dit in schrille tegenstelling met den zoo sociaalaanvoelenden en menschlievenden Wielant.

Zijn opvattingen omtrent het begrip « straf » zijn hiervoor wel kenmerkend: « il faut châtier les fautes, non à cause du » forfait passé, vu que l'on n'y peut met- » tre remède, mais afin que la punition de » l'un fasse peur aux autres et que ceux, » qui par exemples domestiques ne sont » mus ou incités à bien faire, y soient con- » traints par la médecine de correction. »

Zoo laat Damhoudere gewoonweg een lange verhandeling van Wielant weg waar deze betoogt « que la confession faicte sur le bancq ne fait pas preuve en quatorze cas » — en dat bijgevolg de proceduur

van de pijnbank in deze gevallen niet kan worden toegepast.

Damhoudere wil dat «genoegen» in één enkel geval missen.

Ergens anders orakelt hij dat men soms de foltering mag toepassen op personen, op wie weliswaar geen vermoeden van schuld berust, maar die slecht befaamd zijn.

10) Zeer typisch voor de psychologie van beide schrijvers zijn zeker ook hun ideeën over de rechterlijke wereld van hun tijd.

Zoo lezen wij bij den vromen, haast naieven Wielant: «Les conseillers font vacance tous les samedi à l'honneur de Dieu».

En als hij vrome wenken ten beste geeft aan de rechters van zijn tijd dan luiden die bij hem als volgt: «Les juges ordinaires doivent se contenter du salaire assigné par le souverain, sans rien recevoir de la part des Plaideurs». Maar hij voegt erbij «Que pour la consolation des Magistrats, il leur est toutefois loisible d'accepter des présents gratuits de lièvres, lapins, perdreaux et autres douces, qui sont bonnes à manger ou à boire, et qui peuvent se consommer en peu de temps à condition qu'il n'en tirent point de profit pour emplir leur bourse».

Maar wanneer De Damhoudere dezen passus plagieert, vindt hij het eigenlijk onvoldoende streng en hij voegt erbij: «Je ne veux point, qu'aucun soit d'un si pervers jugement que de penser, que le magistrat en faisant justice doit regarder plutôt aux présents, que non à l'équité du droit, tellement, que pour l'amour des présents, il puisse faire gaucher l'équité du droit et droiture de justice, plutôt en une part qu'en l'autre».

En wanneer hij de geschenken begint op te noemen dan voegt er zijn gewone breedsprakerigheid nog «fezanten en kapoenen» aan toe.

Hetgeen aan Dubois gelegenheid heeft gegeven om op een zeer geestige manier die zinloze overdadigheid te hekelen: «Vienne un plagiaire qui ajoute à son tour au texte de Damhoudere; et l'on enverra aux magistrats des chevreuils et des feuilletes de bourgogne».

Damhoudere's opvattingen omtrent de advocaten zijn minstens even venijnig.

In zijn voorwoord aan den lezer vraagt hij dat deze niet op hem zou toepassen het volksgezegde:

«Om te seyn een goed jurist
» Moet men seyn een quaet Christ.»

Zijn eigen kwalificatie van de advocaten is al niet veel breder. Zoo vertelt hij dat er wel twintig advocaten te veel waren voor één proces: «tellement, qu'à peine voyait on es cours et auditoires autre chose que ces troupes de plaideurs et escadrons embesognés d'avocats procureurs et autres porte-sacs».

En hier dan zijn oordeel over de advocaten van zijn tijd:

«Je ne parle que des bons, qui traitent à forfait, pour la tierce, pour la quarte ou la moitié de l'objet en litige et qui bâtissent ensuite mille fraudes et astuces pour accabler leur partie adverse, ou pour la contraindre à venir à composition, sachant bien, que du procès on distille toujours quelque graisse ou liqueur médicinale pour le flux de leurs bourses.»

En hiermede is mijn taak beëindigd: niet omdat dit laatste citaat wel van aard was om aan Damhoudere's faam in deze hooggeachte vergadering den genadeslag toe te brengen, maar wel omdat ik in alle bescheidenheid gemeend heb u door alles wat voorafgaat, duidelijk te hebben bewezen dat het door Damhoudere's gepleegde plagiaat onbetwifelbaar vaststaat.

Het lag hierbij allerminst in mijne bedoeling de wetenschappelijke waarde van Joost De Damhoudere's werk voor zijn tijd totaal te miskennen. Buiten het verspreiden van Wielant's beide Practycken komt aan De Damhoudere zeer zeker de verdienste toe de Nederlandsche Rechtswetenschap te hebben verrijkt met een aantal werken die wel op een blijvende waardeering mogen aanspraak maken.

Doch zijn roem als auteur van de Practycke Civile en Crimineele komt hem niet toe; dat alleen wilde ik u bewijzen.

Ik laat dan verder met gerust gemoed aan u allen de zorg over om mede te helpen tot het in eere herstellen van de al te lang vergeten figuur van den grooten Philips Wielant.

Brussel, 1 December 1932.

(1) P. Geyl: Geschiedenis van den Nederland-schen stam. Deel I: 298.

(2) Mr. H. P. Schaap: Philips Wielant.

Rede van Mr. SOUDAN,

Stokhouder der Balie

Dames, Heeren, Waarde Confraters,

Uwe achtbare Voorzitter had gelijk zich te verheugen.

Het is met reden ook dat hij den Heer Eersten Voorzitter Goddijn bedankte, en op mijne beurt druk ik aan den zoo hoogstaanden Magistraat die altijd zooveel genegenheid betoonde voor de Balie, al mijne dankbetuigingen uit, omdat hij de goedheid had, ten einde den glans dezer zitting te verhoogen, het gebruik dezer verhoorzaal aan het Vlaamsch Pleitgenootschap te verleen.

Alzoo, zachtjes aan, zooals onlangs de Heer Eerste Voorzitter Baron Joly zegde, zonder botsen of stooten en door het eenvoudig ontstaan van een beter begrip der feiten, en ook der rechten van eenieder, zal de Vlaamsche taal, in dit Paleis, de plaats innemen welke haar toekomt, de plaats die ze in ons land altijd zou moeten gehad hebben. En men vindt geen Confraters of Magistraten meer, die zich hierover niet verblijden.

En voor ons, die overtuigd zijn dat ons Land geen kunstmatige entiteit is, dat het beantwoordt aan een werkelijk bestaan, dat het niet een gekunsteld of diplomatisch agglomeraat is, maar zijn sterke grondvesting vindt in het verleden en zijne staving in de internationale noodzakelijkheden; voor ons die overigens nog meer van gedacht zijn — wij willen het nogmaals herhalen — dat al wat werkt tot verdeeling van ons Land in strijd is met de regelmatige en onvermijdelijke ontwikkeling van Europa, wij verblijden ons nog eens over deze nieuwe bekrachtiging van het begrip van Gelijheid onzer beide nationale talen. Mochten alle goede geesten met ons zijn!

Gij hebt, waarde Confrater, als onderwerp uwer redevoering een reeds oude betwisting gekozen.

Na schrijvers als Orts en Allard, hebt gij op uw beurt de beschuldiging hervat door hen aangevoerd tegen den Brugschen rechtsgeleerde Joost Damhoudere.

Gij hebt u in den twist gemengd met een drift die past aan de jeugd.

Het is niet mijn inzicht na u, aan den twist deel te nemen. Zulks zou een bevoegdheid vergen welke ik niet bezit en welke tijdgebrek mij belet te verkrijgen.

Mag ik nochtans bekennen dat uwe strengheid bij mij onrust baart? Want op dit gebied zijn er veel voorzorgen te nemen. Damhoudere was, gij ontkent het geenszins, een onzer roemrijkste juristen; van den anderen kant werd het vraagstuk door allerlei onbekende factoren uiterst ingewikkeld, zoodat men de reactie kan begrijpen van een Haus of van een Thonissen. Bestaan er niet, nevens Wielant en Damhoudere, gemeene bronnen van ingeving, om niet te zeggen van compiatie, wat heden, laten we het bekennen, nog gebeurt, die de schijnbare vrijpostigheid die gij aan Damhoudere verwijt zouden kunnen uitleggen?

Of moet met denken, met Allard, dat «de kunst van schriftdieverij, van dien tijd af gekend en op een groote schaal gepleegd zijnde» Damhoudere, zooals anderen, zijn goed heeft genomen waar hij het vond, zonder dat degenen die deden zooals hij, het hem hebben verweten?

Waarschijnlijk zal het hier zijn zooals met veel andere twisten van dien aard; zullen ze ooit volledig uitgevochten worden?

Maar om 't even!

Wanneer gij hier als taak aanvatte te bewijzen dat Damhoudere tegenover Wielant plagiaat pleegde, dat hij hem — uwe woorden zijn veel strenger — zijne Practycke Criminele heeft ontnomen, was uw inzicht niet Damhoudere van zijn voetstuk te stooten. Gij wildet alleenlijk aan Wielant recht doen wedervaren, omdat het nageslacht hem niet den rang heeft toegekend welke gij voor hem waardig acht: en aldus, strijdende om hem dien rang te doen toekennen, blijft gij in uw rol van advocaat, gij strijdt om aan Wielant te doen geven wat aan Wielant toekomt en uw redevoering is niet anders dan een pleidooi waarvoor ik gelukkig ben u te loven.

Ik loof u ook om een andere reden.

In ons België, kennen we van ons zelve niet genoeg.

Onze blikken zijn haast gedurig naar den vreemde gericht; het zijn de stralen uit den vreemde die ons licht geven; door ons zelf zijn wij niets, onze eenige eigen-

aardigheid bestaat erin geen eigenaardigheid te hebben.

De Vlamingen kennen dit Belgisch gebrek; zij die sedert zoo talrijke jaren strijden in ons Land om hun verleden, hun glorie en hun groot aandeel in ons nationaal erfdeel te herinneren.

Het is niet mijne bedoeling de uitheemsche invloeden bij ons te miskennen, want dit ware de klaarheid der zon verlooche-nen. Overigens onze geographische ligging — het werd reeds zoo menigmaal gezegd — heeft ons doen genieten en doet ons nog van het voordeel genieten der machtige stroomen van beschaving die, door de eeuwen heen, op ons hebben ingewerkt.

Dit is voor ons eene onuitputbare bron van leven geweest.

Maar toch moet men zeggen en herhalen dat wij ons zelf moeten zijn, zoowel voor ons als voor de anderen. Wij zullen nooit een juist besef hebben van de diepe wortelen die ons Land aan het verleden hechten, wanneer wij hierop niet onze bijzondere aandacht vestigen. En voor wat ons, Juristen, betreft, dienen wij voorals ons Oud Recht te bestudeeren.

Het is niet waar dat heel ons Recht uit het Zuiden komt zooals het onderwijs het ons soms wil doen gelooven. Zeker zou het dwaas zijn en in tegenstrijdigheid met de geschiedenis, de nauwe banden tusschen ons Recht en het Recht van Frankrijk te miskennen. Maar niet genoeg gekend, is de groote invloed op onze huidige rechterlijke instellingen, der instellingen onzer provinciën tijdens het oud Regiem. Onze rechterlijke organisatie vindt er haar oorsprong, ons nationaal Recht ook.

Het «Oud Belgisch Recht — le Droit Belgique» — dat velen niet kennen, waarvan de studie geheel verwaarloosd is, bevat voor den Rechtsgeleerde eene onuitputbare bron van documenten.

Gij hebt ons gesproken over Wielant en over Damhoudere.

Hoevele rechtsgeleerden zijn er niet rond hen en na hen, wier namen voor de massa onbekend zijn gebleven.

In onze Hoogescholen, wordt het Recht van bij ons, van onze provinciën in de schaduw gelaten of, meer nog, men houdt er zich, praktisch gesproken, niet mee bezig.

En nochtans, ik herhaal het, op dit gebied zooals op veel andere, zou de studie van het verleden, in ons, het gevoel bekrachtigen van onze echte eigenaardigheid, van onze macht en van onze eenheid.

Deze studie zou leven bijbrengen aan vele onzer instellingen.

Hoe aantrekkelijk ware deze studie niet vermits het Oud Recht, evenals al het

Recht, de weerspiegeling is van ons politiek en sociaal leven.

Gij hebt vandaag uw jonge confraters de baan getoond; mochten zij op hunne beurt belang stellen in ons Oud Belgisch Recht, in onze oude rechtsgeleerden, in heel het rechterlijk verleden van onze provinciën.

En vooraleer te eindigen, terugkomende op de gedachten die ik hier in het begin uitdrukte, wend ik mij tot U, mijn waarde Voorzitter, gij die met zooveel waardigheid het Pleitgenootschap bestuurt.

Doe het Vlaamsch Pleitgenootschap uit den engen rol treden welke het hier speelt. Brussel is het centrum van het Land; hier vervoegen zich de twee beschavingen waaruit wij zijn ontstaan.

De hoofdstad moet — indien zij haar echten rol in de toekomst wenscht te vervullen — de zelfde belangstelling betoonen voor de beide kulturen die de kracht en het leven onzer Natie zijn.

Den rug keeren tot de eene of andere van deze kulturen ware eene misdaad jegens het Land. In dit Paleis, waar eene zoo vriendelijke confraterniteit heerscht, waar men gewoon is te zamen — verdraagzaam — te zoeken naar rechtvaardigheid en recht, is het uw plicht deel te nemen, op werkzame wijze, aan onze extra-professioneele en culturele bedrijvigheden.

Zooals voor uw Zuster Conferentie, «la Conférence du Jeune Barreau», staat een groot veld van bedrijvigheid voor U open. Door met haar in vriendschap en verstandhouding dit veld te ontginnen zult gij streven naar het doel dat uw Pleitgenootschap zich gesteld heeft, maar gij zult ook, in uwen kring, het algemeen belang van ons Land dienen.

BANKET

's Avonds vergaderden de deelnemers aan deze schitterende openingsvergadering in een der gezellige zalen van de Taverne Royale aan een allerfijnsten disch. De Heeren Voorzitters der Rechtbank van Eersten aanleg en van de Koophandelsrechtbank van Brussel waren aanwezig. Er heerschte een uiterst gezellige stemming en op het uur der toosten werden er schitterende speechen afgestoken door den Voorzitter, Mr. Van Overbeke, door Mr. Le Bon in zijn hoedanigheid van Voorzitter van den Bond der Vlaamsche Rechtsgeleerden, door Mr. Jules Franck, Mr. Borginon en nog vele andere.

Dit aangenaam samenzijn was van uit alle oogpunten opperbest gelukt.

RECHTSPRAAK

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

9^e KAMER — 28 SEPTEMBER 1932

Voorzitter: M. de Lichtervelde
Raadsheeren: M.M. Du Jardin en Boucquoy
Ad. Gen.: M. Wouters
Pl.: Mr. Claessens (Antwerpen)

STRAFRECHT — VERANTWOORDELIJKEID VAN DE BEDIENDE DIE EEN BEVEL VAN ZIJN PATROON UITVOERT.

Een bediende die de bevelen van zijn patroon uitvoert is verplicht de noodige maatregelen te treffen om te beletten dat door deze uitvoering een ongeluk zou gebeuren.

O. M. t/ E. en Br.

Gehoord het verslag gedaan door den Heer Voorzitter;

Gehoord den betichte in zijne middelen van verdediging ontwikkeld door Mter Claessens, advocaat;

Gezien zijne besluiten;
Aangezien de burgerlijke verantwoorde-lijke partij, alhoewel behoorlijk gedagvaard niet verschijnt;

Aangezien de feiten ten laste van betichte, door den eersten rechter vastgesteld, bewezen zijn gebleven door het onderzoek voor het Hof gedaan;

Aangezien inderdaad bewezen is dat het ongeluk aan Helsen Nelly veroorzaakt te wijten is aan de rechtstreeksche onvoorzichtigheid van betichte Engel, die het toezicht en het beheer had over de wapenen ter beschikking der bezoekers gesteld en die diensvolgens moest zorgen dat bij een toevallig afvuren van een schot de kogel niet in de richting van het publiek kon geraken;

Dat al voerde hij de bevelen uit van zijn patroon, die hiervoor kon verantwoorde-lijk gesteld worden, hij niet te min ver-

plicht was maatregelen te nemen om te beletten dat in dit uitvoeren een ongeluk zou gebeuren;

Aangezien nochtans de toegepaste straf overdreven is;

Om deze beweegredenen:

Het Hof, beslissende bij verstek ten opzichte van de burgerlijke verantwoordelijke partij en tegensprekelijk ten opzichte van betichte, ontvangt de beroepen en gezien de wetsbepalingen in het bestreden vonnis aangehaald, doet het vonnis a quo te niet in zoover het betichte veroordeelt tot 50 fr. boete + 60 deciemmen behulpelijk 15 dagen gevang, wijzigende desaan-gaande, veroordeelt betichte tot zes en twintig frank boet, gebracht op 132 fr. naar de wet van 27 December 1928, behulpelijk acht dagen gevang;

Bevestigt voor het overige het bestreden vonnis en verwijst den betichte tot de beroepskosten beloopende in het geheel op 154 fr. 35 centiemen; verklaart den tweeden gedaagde burgerlijk en solidairlijk gehouden tot de kosten van beroep.

BURGERLIJKE RECHTBANK VAN DENDERMONDE

19 NOVEMBER 1932

Voorzitter: M. Van Ginderachter
Rechters: MM. Van Winckel en Matthys
Pl.: Mr. Seghers t/ Mr. De Vos

HUUROVEREENKOMST — HUURTIJD — DRIE, ZES, NEGEN ACHTEREENVOLGENDE JAREN — HUURPREGGING — RECHT VAN HUURDER EN VERHUURDER.

I. De huurovereenkomst gesloten voor drie, zes, negen achtereenvolgende jaren is eene verhuur voor negen jaren, welke, na verloop van dien termijn van rechtswege eindigt, doch waaraan, mits tijdige opzegging, ook na het verstrijken van elkeen der twee eerste tijdsbestekken, een einde kan worden gesteld.

- II. Op grond alleen van het gelijkheidsbeginsel dat de wederkerige overeenkomsten beheerscht, en zonder ook dat zulk speciaal bedongen zij, behoort het recht om aldus het einde der verhuuring te vervroegen, zoowel aan den verhuurder als aan den huurder.
- III. Het staat den handelenden partijen vrij, in afwijking van den algemeene regel, dit vermogen aan ééne harer voor te behouden.
- IV. Het zwijgen der huurakte omtrent dit punt bewijst alleenlijk dat partijen zich aan het gemeen recht hebben gehouden en brengt geen dubbelzinnigheid mede.
- Er valt dus ook geene toepassing der uitzonderlijke regels tot uitlegging der onduidelijke overeenkomsten.

Dierick-Herssens t/ Vermeiren

Gehoord partijen in hunne middelen en beslitselen;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat bij huurceel van 7 Mei 1929 (enregistré au rôle, sans renvoi, à Termonde, A. C. & ss^{on}. le cinq juin 1900 vingt-neuf, reg. 6/bis, folio 69, n° 23. Rég. cent septante deux francs et quinze centimes, Le Receveur (signé) G. Blanckaert) — Jozef Dierick-Herssens aan wijlen R. Delacave een handelshuis, gestaan en gelegen te Dendermonde, aan de Kerkstraat, in huur heeft gegeven voor eenen termijn van drie, zes of negen achtereenvolgende jaren, ingaande den eersten Juni 1929; dat bij 't overlijden van den huurder Delacave, gedaagde Vermeiren die huur met alle derzelver bedingen heeft overgenomen; dat, op 30 April 1931, bij geboekt exploit van deurwaarder René Neefs, te Dendermonde, ten verzoeken der verhuurders aan gedaagde opzegging werd betee-kend tegen eersten Juni 1900 twee en der-tig;

Overwegende dat de eisch hier toe strekt te hooren zeggen voor recht dat de bewuste huurovereenkomst geëindigd is op 1 Juni 1932 en gevolglijk gedaagde te zien veroordeelen om het door haar bewoonde huis onmiddellijk te verlaten en ter vrije beschikking van aanleggers te stellen;

Overwegende dat gedaagde de geldigheid der bewuste huuropzegging betwist en aan den verhuurders het recht ontkent om na verloop der twee eerste drijjarige termijnen een einde aan de huurovereenkomst te stellen;

Overwegende dat het hier dus gaat om het bepalen der draagwijdte van het gebruikelijk beding van verhuuring voor drie, zes, negen achtereenvolgende jaren;

Overwegende dat, zoo het vast staat dat zulkdanige verhuuring er eene is voor negen jaren, welke na verloop van dien termijn van rechtswege eindigt bij toepassing van art. 1737 B. W., het evenwin te betwijfelen valt dat, mits tijdige opzegging, ook bij het verstrijken van elkeen der twee eerste tijdvakken een einde aan de overeenkomst kan worden gesteld;

Overwegende dat het den handelenden partijen voorzeker vrij staat het vermogen, om aldus het einde der verhuuring te vervroegen, aan ééne harer voor te behouden; maar dat, bij hun zwijgen, het rechtskundig is en strookt met het gelijkheidsbeginsel, dat de wederkerige overeenkomsten beheerscht, zoowel aan den verhuurder als aan den huurder het bewuste recht toe te kennen. (Laurent, d. 25, n° 316, 2de al.; Guillaouard, 2e uitg. Contrat de louage, d. 1, n° 424, bl. 438; Baudry Lacantinerie en Wahl, 3e uitg. Du contrat de louage, d. 1, n° 1216; Planiol, Traité élém. 5e uitg., d. 2, n° 1730, bl. 573; Planiol en Ripert, d. 10, n° 626, 3°; Rev. prat. du droit belge, d. 1, V° Bail en général, n° 325, bl. 669; Dalloz, Rép. V° Louage, n° 536; Id. Suppl., n° 306; Parijs, 19 Jan. 1864. D. P. 1864, II, 44; Gent 13 Feb. 1872, B. J. 1872, kol. 452; Brussel, 14 Maart 1874, Pas. 1874, III, 325; Id. 26 Juli 1897, Pas. 1897, III, 351);

Overwegende dat, in het voorhandig geval, volstrekt niets aanduidt, noch zelfs maar laat vermoeden, dat het in de wederzijdsche bedoeling van partijen heeft gelegen om van den gewonen wederkerighedsregel af te wijken;

Overwegende, tot staving harer aanspraak op uitsluitend vermogen om de huur na verloop van drie of zes jaar op te zeggen, gedaagde zich vruchteloos beroept op de zienswijze van Domat, die leert dat de huurovereenkomst tegen den verhuurder moet worden uitgelegd, (Domat, Lois civiles, boek I, titel IV, Du Louage, afd. III, hoofdstuk X);

Overwegende dat, zonder hier ook verder de waarde der meening na te gaan, het volstaat te doen opmerken dat, volgens de bron zelf door Domat aangehaald (L. 39 ff. de pact.: Veteribus placet, pactionem obscuram, vel ambiguum venditori, et qui locavit, nocere, in quorum fuit potestate, legem apertius conscribere) er toch enkel dan toepassing van dien regel

kan vallen wanneer het een onduidelijk of dubbelzinnig beding geldt;

Overwegende dat het beding eener verhuuring voor drie, zes, negen achtereenvolgende jaren op zich zelf geen de minste dubbelzinnigheid vertoont (zie bovenaangehaalde rechtspraak); dat, — de volkomen gelijkheid tusschen partijen de regel zijnde, — het geenszins moet bedongen worden dat het vermogen om de huur na drie of zes jaar op te zeggen zoowel aan den verhuurder als aan den huurder toebehoort; dat de ontstentenis van eenigerlei aanduiding der partij, die het vermogen zal hebben om een vervroegd einde aan de verhuuring te stellen, enkel bewijst dat men zich aan het gemeen recht heeft willen houden; dat het uitleggen der overeenkomst in dien zin als zou de huurder alleen het kwestieuze recht bezitten, niet het verklaren van eenen zoo beweerd dubbelzinnigen tekst is, maar wel het willekeurig toevoegen van de overeenkomst eener beperking van het wederzijdsche recht van partijen, dan als wanneer, daarentegen, die beperking, als uitzondering op den algemeenen regel, door de partij, welke voor zich zelve het voorrecht op-eischt, klaar en duidelijk had moeten bedongen worden. (Pothier. Du louage, n° 328);

Overwegende dat uit wat voorgaat volgt dat aanleggers ongetwijfeld het recht hadden om op 1 Juni 1932 een einde aan de bewuste huurovereenkomst te stellen;

Overwegende echter, dat zoo, weliswaar, meer dan een jaar op voorhand aan gedaagde opzeg werd betekend, het nochtans aannemelijk voorkomt dat deze, tengevolge van het verloop van vroegere rechtsgedingen tusschen partijen, zich heeft laten begoochelen omtrent de waarde der bewuste huuropzegging en gevolglijk omtrent de gebeurlijkheid harer uitzetting; dat het derhalve billijk voorkomt, gelet én op het beroep van gedaagde, én op de schaarschte van welgelegen handelswoningen, den hierna, in het beschikkend gedeelte van het vonnis, vastgestelden termijn tot huisontzuiming toe te staan;

Om deze redenen:

De Rechtbank, alle verdere of tegenstrijdige beslitselen verwerpende, zegt voor recht dat aanleggers het recht hadden om op 1 Juni 1932 een einde te stellen aan de tusschen partijen of hunne rechtsvoorgangers gesloten huurovereenkomst van 7 Mei 1929; verklaart gevolglijk van waarde de huuropzegging aan gedaagde betekend bij exploit van deurwaarder Neefs d.d. 30 April 1931;

Veroordeelt gedaagde om het door haar bewoonde huis te verlaten en in goeden staat ter vrije beschikking van aanleggers te stellen tegen 1 Maart 1900 drie en der-tig;

Verleent aan aanleggers hiervan akte dat zij hun recht voorbehouden op vergoeding wegens het betrekken van het huis na 1 Juni 1932.

Verwijst gedaagde in de kosten, op taxaat;

Verklaart het onderhavig vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande verhaal, en zonder borg, tenzij voor wat de kosten betreft.

Uit de Pers

DE WAARDEVERMINDERING VAN HET POND STERLING

Toen op 31 September 1931 Engeland den gouden standaard prijs gaf, werd van verschillende zijden de meening verkondigd, dat daardoor het «economisch synallagma» tusschen de wederzijdsche praestaties bij die contracten, welke in Pond Sterling luiden, werd verbroken. Sommigen riepen den nationalen rechter te hulp, doch grooter was het aantal, dat meer heil verwachtte van een arbitrale beslissing van de Internationale Kamer van Koophandel.

In het nummer van Oct. 1932 van de «Internationale Wirtschaft» publiceert de I. K. K. thans een drietal arbitrale vonnissen, gewezen door arbiters, benoemd door het «Comité Exécutif» van het Hof van Arbitrage der I. K. K., welke zich speciaal met de vraag van de «Entwertung» van het Pond Sterling bezighouden.

Wij vermelden hier summierlijk den inhoud der beslissingen die echter, zooals uitdrukkelijk wordt vermeld, noch als principiele beslissingen noch als «precedenten» in Engelschen zin beschouwd mogen worden.

I. — Beslissing van 11 April 1932, gewezen door den Franschen arbiter A. Daudet, Directeur van de «Association Nationale d'Expansion Economique».

Een Belgische firma verkocht aan een Italiaansche firma uit China afkomstige goederen, waarvan de prijs in Pond Sterling was vastgesteld, en vorderde na 21 September 1931 betaling in goudponden.

De arbiter overwoog, dat, hoewel niet uitdrukkelijk betaling in goudponden was overeengekomen, partijen met het berekenen van den prijs in Pond Sterling wel bedoeld konden hebben ri-

sico door valutadaling uit te sluiten, doch dat het even goed mogelijk was, dat zij de Britsche valuta gekozen hadden in verband met het feit, dat de goederen uit China moesten komen, waar berekening van den prijs in Pond Sterling of Dollars usantie is. Zonder een keuze tusschen beide mogelijkheden te doen, wees de arbiter de vordering tot betaling in goudponden af, op grond van de overweging, dat eischeresse de rekening had opgemaakt op 21 September 1931, toen het Pond reeds teekenen van zwakte vertoonde, zonder uitdrukkelijk vast te stellen, dat betaling in goudponden moest geschieden, terwijl zij eerst op 5 October 1931 zich op het laatste standpunt had gesteld.

Typisch is deze overweging: «Da auch die ersten Beschwerden der Klägerin erst am 5 October erfolgt sind, und da man unter diesen Umständen annehmen darf, dass der Gedanke einer Entschädigung ihr erst verspätet und auf Grund der Diskussionen gekommen ist, die in den einzelnen Wirtschaftskreisen über diese Frage stattgefunden haben».

II. — Beslissing van 8 Jan. 1932, gewezen door den Franschen arbiter Paul Dumesnil «Ingénieur des Arts et Manufactures».

Bij deze beslissing werd eene overeenkomst betreffende levering van cement, wegens ondeugdelijkheid van het geleverde, ontbonden met veroordeeling tot betaling van den koopprijs, welke in Pond Sterling luidde. Daar de wanpraestatie dateerde van vóór 21 Sept. 1931 oordeelde de arbiter het billijk «dass der Pfundsterlingbetrag um soviel Pfund Sterling zu erhöhen ist, als der Abwertung dieser Summe in Verhältnis zum Goldwert entspricht».

III. — Beslissing van 2 Juni 1932, gewezen door den Belgischen arbiter Emile Jottrand, Directeur van het «Institut Commercial et Industriel du Hainaut».

Gedaagde beweerde, dat de prijs van koloniale waren, in Pond Sterling uitgedrukt, in goudponden, eischeresse, dat deze in «papieren ponden» betaald behoorde te worden.

Eischeresse werd in het gelijk gesteld op grond van de overweging, dat contracten betreffende koloniale waren steeds in Pond Sterling geluid hebben, ook reeds vóór den oorlog toen niemand twijfelde aan de stabiliteit van andere valuta, met name van den Frank. «Man schloz die Geschäfte in Pfund Sterling ab, weil es sich um ein in erster Linie englisches Kolonialprodukt handelte, das von englischen Verkäufern auf englischen Märkten gehandelt wurde».

Opmerkelijk is, dat geen der arbiters zich ingelaten heeft met de vraag naar een eventuele overspanning van den contractsbond, noch heeft onderzocht in hoeverre de goede trouw bij vragen als de onderhavige in het gedrang komt.

Bestuurlijk recht

PERSVRIJHEID

Gemeenteverordening die maatregelen hierover treft. — Onwettelijkheid. Vernietiging door de hoogere overheid

De gemeenteraden zijn niet bevoegd om verordeningen uit te vaardigen die als gevolg zouden hebben de persvrijheid in om het even welke harer uitingen te beperken of te verhinderen.

Dergelijke verordeningen moeten bij Koninklijk Besluit vernietigd worden.

BERGEN

Gemeenteraadsbeslissing vernietigd

ALBERT, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomstigen, Heil.

Gelet op de beslissing van 19 April 1932, op het provinciebestuur den 23n April 1932 ingekomen, waarbij de gemeenteraad van Bergen het verkoopen en het te koop stellen op den openbaren weg alsmede in de voor het publiek toegankelijke plaatsen van de krant «Nanesse» verboden en de inbeslagneming en de verbeurdverklaring der in de gemeente te koop gestelde nummers van genoemde krant bevolen heeft; Gelet op het besluit van den heer gouverneur der provincie Henegouwen, dd. 21 Mei 1932, houdende schorsing van de tenuitvoerlegging dezer beslissing;

Gelet op het besluit der deputatie van den provincialen raad, dd. 21 Juni 1932, tot handhaving van bewuste schorsing waarvan de redenen aan den gemeenteraad in vergadering van 5 September 1932 zijn bekendgemaakt;

Overwegende dat deze beslissing in strijd is met de principes gehuldigd, eenerzijds, bij artikel 18 der Grondwet, waarbij is bepaald dat de pers vrij is en de censuur niet terug mag worden ingevoerd; anderzijds, bij artikel 2 van het besluit, dd. 16 October 1830, van het voorloopig gouvernement, waarbij is voorgeschreven het afschaffen van alle wet of bepaling welke de vrije uiting der gedachten en de verspreiding der leerstelsels door middel van woord, pers of onderwijs belemmert;

Overwegende dat, in deze voorwaarden, bewuste beslissing om reden van onwettelijkheid dient vernietigd, ofschoon zij werd ingegeven door de loffelijke bedoeling om de gevolgen te onderdrukken van den verkoop dezer publicatie, welke door rechterlijke beslissingen streng werd be-

oordeeld en er voornamelijk toe strekt om onheusche of kwaadwillige beoordeelingen omtrent een groot aantal personen te publiceren, welke beoordeelingen van dien aard zijn dat zij, ofwel aanleiding geven tot spotternij, haat of tweespalt, ofwel de verstandhouding in de familiën storen;

Gelet op de artikelen 86 en 87 der gemeentewet;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Volksgezondheid,

Wij hebben besloten en Wij besluiten:

Artikel 1. — Voormelde beslissing van den gemeenteraad van eBrgen, dd. 19 April 1932, wordt vernietigd.

Melding hiervan dient gemaakt in het notulenboek van den gemeenteraad, op den kant der vernietigde akte.

Art. 2. — Onze Minister van Binnenlandsche Zaken en Volksgezondheid is belast met de uitvoering van dit besluit.

Gegeven te Brussel, den 15n October 1932.

(Staatsblad van 10 November 1932.)

NOTA. — De gemeenten zijn niet bevoegd verordeningen uit te vaardigen in zaken die bij wet geregeld zijn. De verordening der Stad Bergen, waarbij het tekoop stellen van een tijdschrift verboden, en de inbeslagneming ervan bevolen wordt, was rechtstreeks in strijd met bepalingen van art. 18 der Grondwet, en art. 2 van het Besluit van 16 October 1830.

De overwegingen van het Koninklijk besluit zelve, waarin de goede bedoelingen van de vernietigde beslissing worden geprezen, zijn hier gansch overbodig. I. V.

Rechterlijk leven

RECHTERLIJKE ORDE

Bij koninklijk besluit van 25 November 1932, is benoemd:

Tot bijgevoegd substituut procureur des Konings bij de rechtbank van eersten aanleg te Antwerpen, de heer Rutsaert (J.-L.-A.), advocaat te Veurne, ter vervanging van den heer Bekaert, die werkelijk substituut is geworden doordat de heer Meir tot een ander ambt is beroepen;

Tot pleitbezorger bij de rechtbank van eersten aanleg te Antwerpen, de heer Van Migem (A.-R.-J.-M.), advocaat te Antwerpen, ter vervanging van wijlen den heer Smolders.

Bij koninklijke besluiten van 10 December 1932 zijn benoemd:

Tot vrederechter van het kanton Moll, de heer Lannoy (G.-A.-E.), substituut procureur des Konings bij de rechtbank van eersten aanleg te Hasselt, ter vervanging van wijlen den heer Delfosse;

Tot substituut procureur des Konings bij de rechtbank van eersten aanleg te Hasselt, de heer Vandevelde (P.-I.-L.-M.), advocaat, plaatsvervangend rechter in het vrederecht van het kanton Boom, ter vervanging van den heer Lannoy.

Tot plaatsvervangend rechter:

In het vrederecht van het kanton Berchem, de heer Paës (J.-H.-J.), advocaat te Berchem;

In het vrederecht van het kanton Eecloo, de heer De Clercq (H.), industrieel te Eecloo, ter vervanging van wijlen den heer Euerard;

Is, op hun verzoek, ontslag verleend:

Aan den heer Donnez (A.-A.), uit zijn ambt van adjunct-referendaris in de rechtbank van koophandel te Antwerpen.

Hij mag zijn aanspraak op pensioen doen gelden en is gemachtigd tot het voeren van den eeretitel van zijn ambt;

Is benoemd:

Tot pleitbezorger:

Bij de rechtbank van eersten aanleg te Hasselt, de heer Strauven (J.-J.-L.-L.), advocaat te Hasselt, ter vervanging van den heer Van Soest, die tot een ander ambt is beroepen.

NOTARIAAT

Bij koninklijke besluiten van 24 November 1932:

Is, op hun verzoek, ontslag verleend:

Aan den heer Engels (L.-A.-J.-M.), uit zijn ambt van notaris ter standplaats Caprycke.

Hij is gemachtigd tot het voeren van den eeretitel van zijn ambt;

Zijn tot notaris benoemd:

Ter standplaats Caprycke, de heer Dhavé (A.-L.-M.), candidaat-notaris te Evergem, ter vervanging van den heer Engels;

Ter standplaats Overmeire, de heer Flamme (J.-B.-C.), eere-notaris, ter vervanging van wijlen den heer Ameels.

Bij koninklijke besluiten van 10 December 1932:

Is het aantal notarissen in de Brusselsche agglomeratie op honderd en negen gebracht.

De nieuwe standplaats is te Ukkel gevestigd;

Is tot notaris benoemd:

Ter standplaats Ukkel, de heer Langhendries (R.-G.-H.-A.), candidaat-notaris te Ukkel;

Is aan den heer De Savoye (O.-Ch.-M.), op zijn verzoek, ontslag verleend uit zijn ambt van notaris ter standplaats Sint-Lievens-Essche;

Is het aantal notarissen in de agglomeratie Gent op 39 gebracht.

De nieuwe standplaats is gevestigd te Ledeberg;

Zijn tot notaris benoemd:

Ter standplaats Sint-Lievens-Essche, de heer De Savoye (A.-O.-G.-F.), candidaat-notaris te Sint-Lievens-Essche, ter vervanging van den heer De Savoye, O.;

Ter standplaats Ledeberg, de heer Leirens (L.-Ch.-G.-G.), notaris te Gent;

Ter standplaats Gent, de heer Cruyt (W.-H.-A.-G.), doctor in de rechten en candidaat-notaris te Gent, ter vervanging van den heer Leirens.